

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

LÄS I DETTA NUMMER:

Ledare:

KONVALESCENTFÖRE-
NINGARNAS UPPGIFTER

★

Dr Helge Dahlstedt:

NÅGRA VANFÖRE-
STÄLLNINGAR

★

Fraenicus:

SANATORIETID — STUDIETID

★

Ester Sjöblom:

VAD ÄR SANNING?

★

Emil Hagström:

SKRÖMT OCH SKROCK

★

Einar Mark:

DE SJU SJULARNA

★

Martin Holmgren:

STENFLISAN FRÅN PATMOS

★

SOCIALA BREVLÅDAN
TUBERKULOSBEKÄMPARE VII
HANDARBETSSIDA - KORSORD
SCHACK
PATIENTERNAS SPALT

VINTERUTSIKT FRÅN ÅRE

Huvudkontor i Jönköping

BRAND-, ANSVARIGHETS-, CYKEL-, GLAS-, INBROTTS- OCH VATTENLEDNINGSSKADE-FÖRSÄKRING

samt de kombinerade försäkringsformerna

Fastighets- och Villaägareförsäkring

Våra ombud återfinnas lättast i RIKSTELEFONKATALOGEN — Blå delens första sida —

STOCKHOLM	BORAS	HÄRNÖSAND
<p>STOCKHOLMS LÄNS OCH STADS HEMSLÖJDSFÖRENING Hornsgatan 82 B — Telefon 40 39 22 Stockholm MATTOR - MÖBELTYGER - GARDINER — TRÅ — TENN — GLAS Uppsättning av vävar i hemmen Garn och mönster Alla råd och upplysningar gratis. Dräkter från Stockholms län. Husmodersdräkter</p>	<p>ELEKTRISKA INSTALLATIONSÄFFÄREN Sven Häggström - tel. aff. 100 58, bost. 117 33. Utför: Kraft- och belysningsinstallationer, lokaltelefoner och ringledningar. Försäljer: Material och glödlampor. — Reparationer. — Entreprenör för Borås Stads Elektricitetsverk</p>	<p>NORMA — Bar och Konditor Långgatan 8. Tel. 19 75 Frukostar, lunch och middagserveras. Abonnenter mottagas. OBS! BARENS BILLIGA PRISER</p>
<p>A.-B. STOCKHOLMS PATENTBYRA K. Y. Zacco & E. H. Bruhn, Verkst. dir., bergsing., jur. kand. Axel Hasselrot, f. d. byrådir. i Kungl. Patent- o. Regist.verket, docent vid Kungl. Tekn. Högskolan. Tel. växel 23 09 70 Centrum, Kungsgatan 36, Stockholm. Grundad 1878. Vår handbok med råd och upplysningar rörande patent sändes gratis på begäran. Patent Varumärken.</p>	<p>GÄVLE ALLA bil- o. motorreparationer SÖDERLUND & LINDSTRÖM GÄVLE Tel. 73 25, växel.</p>	<p>Vid behov av BLOMMOR Ring 1283 IRIS BLOMSTERHANDEL Trädgården 12 03 — Härnösand</p>
<p>Pappersaffären SVENSKT PAPPER Aktiebolag Sveavägen 98 V, Stockholm. Tel.: Växel 23 11 20.</p>	<p>Praktiska Byggnadsaktiebolaget Hamntorget 1 — GÄVLE — Tel. 29 68 Utför allt inom branschen. Infordra offert.</p>	<p>ÖREBRO Vid besök i Örebro REKOMMENDERAS FENIX — FREDEN TERRASSRESTAURANTEN BERGSLAGENS ALLM. RESTAURANTAKTIEBOLAG.</p>
<p>AB.Brusafors-Hällefors Försäljningskontor Lager av olika papperssorter samt kartong och kuvert.</p>	<p>MÖBLER, såväl finare som enklare, i olika träslag o. stilar, bäst o. billigast från MÖBELLAGRET Tel. 6 82 St. Esplanadgatan 13. GÄVLE</p>	<p>KRONMÄRKTA ÄGG ÄGG NI KAN LITA PÅ ÖREBRO LÄNS ÄGGCENTRAL förening u. p. a. ÖREBRO Telefon 169 49</p>
<p>BREVPAPPER och TOILETTARTIKLAR i parti FIRMA EMIL BLOMQVIST Bredgränd 2 — STOCKHOLM</p>	<p>HUDIKSVALL</p>	<p>Arvid Anderssons Konditori (Harald Lindberg) ÖREBRO STORGATAN 20 TELEFON 124 02 REKOMMENDERAS</p>
<p>BORAS</p>	<p>WALLNERS ALLMOGEDRÄLL är en handduksväv av högsta kvalitet, tillverkad av rent, långfibrigt linne-material. Handdukar av denna vävnad äro därför mjuka, behagliga och hållbara. — Illustrerad katalog på begäran. — Wallners Helsinginne-industri HUDIKSVALL</p>	<p>Hushållsskolan MARGARETA ÖREBRO Klostergatan 11 Tel. 118 70, 117 50 1:a kl. Matsalar Festväning och Matvaruaffär — Elever mottagas —</p>
<p>LÄKARROCKAR Bra modeller — Höga kvalitétéer KONFEKTIONS-KOMPANIET Telefon 126 46 BORAS (Leverantör till sjukvårdsinrättningar)</p>	<p>HÄRNÖSAND - NYA PAPPERSHANDELN - Tel. 108 — Köpmangatan 9 — Tel. 108 Välsorterad pappershandel — Fotografiutensilier — Fotografifiramar — Album och Toilettartiklar.</p>	<p>ERIC SJÖQVIST FOTOGRAFIATELIER ÖREBRO. Drottninggatan 11. — Telefon 111 01</p>

Skydda de friska
genom att effektivt
hjälpa de sjuka!

FEBR. 1942

Utkommer en
gång i månaden
5:te årgången

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Redaktör och ansvarig utgivare:
JOHANNES SANDRÉN

Telefon 41 39 99 Postgiro 154420
Kocksgatan 15, Stockholm

Ägare:
DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND.

Konvalescentföreningarnas uppgifter

Under de senaste månaderna har De Lungsjukas Riksförbund tillfört flera nya konvalescentföreningar i olika delar av landet, vilka antagit de av Förbundet upprättade normalstadgarna. Denna glädjande utveckling är ett nytt bevis på att landets lungsjuka alltmåra börja få upp ögonen för betydelsen av sammanlutning, av organisation, när det gäller för oss vitala frågor. Härigenom växer också Förbundets auktoritet och därmed dess möjligheter att vinna beaktande för de synpunkter på de lungsjukas angelägenheter, vilka framförs i propagandan och genom aktioner hos myndigheterna.

När det gäller för landets lungsjuka gemensamma intressen tillförsäkras alltså Förbundet genom ökad avslutning större möjligheter att arbeta vidare, varjämte dess arbetsuppgifter växa. Dessa arbetsuppgifter kunna emellertid av förklarliga skäl inte utsträckas till angelägenheter av rent lokal karaktär, isynnerhet inte på platser, där konvalescentföreningar finnas. Här är det konvalescentföreningarna ha sin stora uppgift att fylla.

I föregående nummer av Status omtalades ett mycket beaktansvärt initiativ, som tagits av konvalescentföreningen i Kalmar, vilken fått till stånd en konferens med representanter för stadsfullmäktige och fattigvårdsstyrelse m. fl. i Kalmar i för stadens lungsjuka vitala frågor, främst då naturligtvis eftervårdsfrågan. Denna aktion, som av allt att döma torde komma att medföra goda resultat, är ett gott exempel på, hur en konvalescentförening kan och bör arbeta. Kontakten med de kommunala myndigheterna, främst då fattigvårdsstyrelsen, är mycket viktig. Kan ett samarbete under ömsesidig förståelse mellan konvalescentföreningen och fattigvårdsstyrelsen — liksom naturligtvis även med dispensären — komma till stånd är redan mycket vunnet. Den erfarenheten har bl. a. Stockholmsföreningen — som haft och har ett fruktbringande samarbete med Stockholms fattigvårdsnämnd — gjort.

Vi nämnde härovan dispensären. Med denna så viktiga och gagnarika institution bör även samarbete sökas. Det ligger ju i dispensärernas intresse att främja och stödja de lungsjukas sak. Om något sorgligt undantag härvidlag har kunnat påvisas, är detta endast det undantag, som bekräftar regeln. Våra dispensärer äro i allmänhet välgörande fria från byråkratiska tendenser. Orsaken härtill är väl främst den, att dispensärläkaren — åtminstone överläkaren vid centraldispensären — i allmänhet också är sanatorieläkare och som sådan väl känner den lungsjuke konvalescentens problem och behov. Det ligger också i sanatorieläkarens — dispensärledarens intresse att göra allt för att hjälpa den sjuke även sedan han lämnat sanatoriet. Man torde också utan överdrift kunna påstå att sanatorieläkarkåren bland läkarna intager en särställning, när det gäller sociala problem; genom sitt arbete lär sig sanatorieläkaren att få förståelse för dessa. De Lungsjukas Riksförbund har också gjort denna erfarenhet — vi ha i vårt arbete fått röna stor förståelse och uppskattning från landets tuberkulosläkare.

Till konvalescentföreningarnas uppgifter bör också en lösning av studiefrågan räknas. De korrespondens- eller cirkelstudier, som nu i allt större utsträckning bedrivs på sanatorierna landet runt, böra få sin fortsättning i resp. konvalescentföreningar. De äro ett led i den sjukens omskolning eller yrkesutbildning — frivilliga studier äro hittills den enda möjlighet, som står konvalescenten till buds på vägen mot yrkesutbildning; de möjligheter pensionsstyrelsen kan erbjuda äro alltför små för att på allvar kunna medräknas. Det är till hjälp genom självhjälp, vi främst böra sträva — endast på den vägen kan de lungsjukas eftervårdsproblem slutgiltigt lösas.

Därför är konvalescentföreningarnas insamlings- och understödsverksamhet en uppgift som givetvis måste fyllas, men som dock bör komma i andra hand.

J. S—n.

4,484 dödsfall i tuberkulos 1940

64,446 sjuka i tuberkulos vid slutet av 1940.

I sista kvartalsskriften för år 1941 från Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos finns bl. a. en översikt över tuberkulossjukvårdsanstalternas och dispensärernas verksamhet under år 1940 av aktuarie G. Hävermark. Översikten omtalar, att hela antalet fall av tuberkulos under 1940 uppgick till 18,421, av vilka 10,818 lungtuberkulos och 7,603 annan tuberkulos.

Detta motsvarar ett "årstillväxttal" — nytillkomna fall per tusen invånare — av 2,9 för hela riket. Av lungtuberkulosfallen voro 4,881 män, 4,734 kvinnor, 560 gossar och 643 flickor. Motsvarande siffror för annan tuberkulos voro respektive 2,126, 2,877, 1,299 och 1,301. Under rubriken annan tuberkulos sammanföres knölros, lungsäcksinflammation, tuberkulösa körtlar i hilus eller annorstädes samt övriga lokalisationer till ben och leder m. m.

Hela antalet fall var vid slutet av år 1940 enligt centraldispensärernas register 64,446 eller 10,1 promille av rikets folkmängd. Under år 1940 inträffade 4,484 dödsfall i tuberkulos av alla slag, av vilka cirka 2,500 på tuberkulossjukvårdsanstalter. Av de 64,446 tuberkulosfallen voro 42,500 lungtuberkulos och 21,946 annan tuberkulos. Antalet tillfrisknade var 3,589. Antalet avlidna var 0,71 per tusen invånare.

Tuberkulosen har ökat starkt i Kalmar län. Tuberkulosen har ökat ganska starkt inom Kalmar län framför allt bland de unga årsklasserna meddelar förste provinsialläkaren N. F. Hedlund i en intervju med Barometerns medarbetare. Ransoneringen har härvidlag, framhåller dr Hedlund, ingalunda förbättrat situationen.

Båda landstingen ha vidtagit åtgärder för att skaffa extra tuberkulosplatser, s. k. B-platser i form av tuberkulossjukstugor, som komma till stånd i såväl norra som södra landstingsområdet. Man anser nämligen att de färska fallen inte skall behöva vänta så länge på specialvård, som nödvändigtvis måst ske under senare tid och för att bereda dem plats har tanken på omnämnda B-platser uppkommit. Platsen för en dylik tuberkulossjukstuga för södra Kalmar läns landstingsområde är ännu inte avgjord, men det har varit på tal att förlägga den till Timmernabben.

Västernorrlands län får bättre hjälp mot tuberkulosen. Landstinget i Västernorrlands län, som f. n. åtnjuter statsbidrag för 50 förhyrda vårdplatser på jubileumsfondens sanatorier, föreslås få bidrag av statsmedel till ytterligare 30 vårdplatser.

Statsbidraget skall fortfarande utgå med kr. 1:75 för underhållsdag.

Därjämte skall landstinget, som på grund av högre tuberkulosdödlighet inom länet åtnjuter förhöjt statsbidrag för egna vårdplatser, även få liknande förhöj-

ning ifråga om statsbidraget till de av det disponerade vårdplatserna på folksanatorierna.

Vaccineringen mot tuberkulos. Den frivilliga Calmettevaccineringen mot tuberkulos i folkskolornas avgångsklasser har omfattats med stort intresse, meddelas i årsberättelsen över hälsovården vid Göteborgs folkskolor läsåret 1940—41. Av 2,528 avgående elever ha 1,287, som vid undersökningar visat sig negativa, vaccinerats. Endast 338 ha inte önskat vaccination. De icke vaccinerade utgöra 13,4 procent av hela barnantalet.

Dödsfallen i tuberkulos ha ökat i Göteborg. Vid Göteborgs läkarsälls kamps årshögtid meddelade förste stadsläkaren Gösta Göthlin, att den preliminära döds-siffran för 1941 var 9,4 promille av Göteborgs folk-mängd mot 9,2 år 1940 och 9,5 för tioårsperioden 1931—1940. I lungtuberkulos ha inträffat 192 dödsfall eller 6,8 pr 10,000 personer mot 6,5 år 1940. Andra former av tuberkulos orsakade 39 dödsfall mot 28 året förut. Den sammanlagda dödligheten i alla former av tuberkulos utgjorde 231 fall eller 8,2 promille mot 7,4 år 1940. Ökningen ligger alltså huvudsakligen på "andra" former av tuberkulos.

Svampinfektion i lungorna hos tbc-patient. Ett märkligt fall av svampinfektion i lungorna som under det senaste året vårdats vid Sävsjö sanatorium, meddelas i Hygiea av sanatoriechefen, dr Ake Björklund.

Fallet gäller en 59-årig kvinnlig patient. Under omkring 10 år har hon haft besvär från lungorna med hosta, upphostning, nämoptyser, feberperioder, med trots allt relativt gott allmäntillstånd. Den första röntgenbilden, som togs år 1935, visade lungtuberkulos av äldre datum. Efter en centraldispensärundersökning inremitterades hon år 1940 till ett sanatorium, och sedan hon fått en förnyad feberattack intogs hon på Sävsjö sanatorium, där diagnosen ställdes på "pneumomycos". Så snart svampinfektion misstänktes, utbreddes upphostningssekret på ett sterilt rågbröds-substrakt. Snart bildades kolonier av mögelsvamp, som under mikroskopet visade sig bestå av ett tät nätverk av mycelietrådar och rundade fruktifikationsorgan. Att lungtuberkulos torde vara med i spelet visar ett positivt marsvinsprov.

Antalet lungsjuka i Jönköpings län har ökat. Dis-pensärstyrelsen i Jönköpings län har sett sig nödsakad att ingå till drätselkammaren i Jönköping med fram-ställning om extra anslag för dispensärens understöds-verksamhet inom staden för 1941. I motiveringen fram-hålles, att det har sin orsak i den ökade tuberkulos-sjukligheten samt i övriga med tidsläget sammanhän-gande förhållanden, särskilt de många inkallelserna, som ogynnsamt påverkat många hushålls ekonomi.

Dr Ake Törnblom på Eksjö sanatorium har medde-lat Smål. Alleh., att dispensärsrapporterna visat kraf-tig ökning under 1940 och allt talar för att det blir än mera markant under 1941. Antalet nytillkomna fall var 1939 50 barn och 279 vuxna. År 1940, sista året för vilket statistik finns färdig, hade antalet nytillkomna barn sprungit upp till 93 och siffran för de vuxna till 413.

Några vanföreställningar

Tuberkulosen har alla tider utgjort ett av mänsklighetens svåraste gissel. Den har uppväckt människors fruktan, varit föremål för deras fantasi och även utgjort ett tacksamt föremål för deras tro och övertro. Läkemedel och behandlingsmetoder av de mest skilda slag ha genom tiderna uppstått och försvunnit för att ibland dyka upp igen. Folkliga behandlingsmetoder ha alltid funnits och användas alltjämt i stor utsträckning av en okritisk allmänhet, många gånger till hinder för de sjukas rätta vård och tillfrisknande. Läkarvetenskapen har icke heller varit fri från vanföreställningar. Mystiska behandlingsmetoder ha under tidernas lopp sett dagen och omsatts i praktiken. Vår kunskap om sjukdomen tuberkulos har först under senare tider klarnat och fördjupats och varje tidsepoks uppfattning måste ses mot bakgrunden av vetenskapens olika ståndpunkt genom tiderna. Vad vi nu kanske fördöma som vanföreställningar får ej alltid bedömas alltför hårt, när man besinnar den samtida vetenskapens ståndpunkt. Att läkarvetenskapens olika åsikter många gånger varit orsak till allmänhetens felaktiga uppfattningar, vilka kommit att leva kvar genom tiderna, är ett faktum, som måste erkännas. Den som är intresserad av dessa spörsmål rekommenderas att läsa olika böcker i medicinens historia. En rolig bok, som kan rekommenderas speciellt om tuberkulosen, är doktor Gustaf Neanders arbete: "Ur lungсотens och lungсотsbehandlingens äldre historia i Sverige." Doktor Allan Beskow har även i tidskriften "vi och ni" nr 1 1935 skrivit en artikel om: Folkliga behandlingsmetoder vid lungtuberkulos.

Det är icke min mening att nu fördjupa mig i olika tiders olika uppfattning om behandling av tuberkulos utan vill jag blott påvisa några gängse vanföreställningar, vilka rätt allmänt finnas i vår tid. Vi måste i vårt tänkande och handlande följa vetenskapens framåtskridande, vi måste modifiera våra åsikter och uttränga, vad som visar sig vara felaktigt. Detta sagt både till oss läkare och till allmänheten. Det är icke alltid så lätt att följa med sin tid och att rätta till sin en gång bildade åsikt och intagna ståndpunkt. Vad vi läkare under lång tid och kanske med möda lärt allmänheten sitta i regel envist fast och ha vi ofta svårt att rätta till felaktigheter, när nya upptäckter och rön så kräva.

Tuberkulosen som sjukdom och folksjukdom har varit föremål för vårt direkta och intensiva arbete här i landet i över femtio år. Vi stå nu på mycket säkrare grundval i vårt arbete än för femtio år sedan. Vi ha också i flera avseenden under de gångna femtio åren fått modifiera och ändra våra åsikter och våra behandlingsmetoder på grund av nya upptäckter och rön. Jag vill nu omnämna några åsikter, vilka djupt rotat sig in i allmänhetens medvetande.

Av

Överläkare
Helge Dahlstedt

Viktökning.

Kroppsvikten varierar avsevärt bland olika individer. En allt för fet människa anses icke sund lika lite som en allt för mager. Det finns ett gyllene lagom, som ur hygienisk synpunkt för hälsan är det bästa och tala vi om normalvikt. Normalvikten bör för vuxna i regel hålla sig omkring lika många kilo som längden i cm. över en meter.

Vid tärande sjukdomar som tuberkulos avtar kroppsvikten, och en av våra behandlingsmetoder vid tuberkulos är att motarbeta avmagring, och att hos en avmagrad sjuk söka höja kroppsvikten. Detta är en fundamental del av vår hygienisk-dietiska behandling vid tuberkulos, vilken syftar till att hålla kroppen i den bästa kondition, att stärka den i dess kamp mot sjukdomen. Men som alltid finns i denna vår strävan ett optimum, en gyllene måtta. För litet och för mycket kan skada.

Kosten vid våra sanatorier bör vara riklig och närande, vilket den också är. I början av sanatoriernas historia lades allt för stor vikt vid kroppssökning, som rent av ansågs som ett botemedel vid tuberkulos och strävade man mot en övergödning, som vi nu ha alla skäl att reagera emot. Man lade allt för ensidigt vikt vid behandlingen av symptomet avmagring. Den övergödning som åstadkoms var säkerligen många gånger till skada.

Läran om nyttan av alltför kraftig gödning lever ännu kvar hos den stora allmänheten. Bara man blir fet blir man frisk är en rätt allmänt utbredd uppfattning, man talar om infettning av bacillerna o. s. v. Den gamla punschkuren florerar väl inte längre, men dess minne lever och andra gödkurer leva kvar och användas ibland till omåttlighet.

En människa, som blir för fet, blir ovig och orörlig, får svårt att använda sina muskler, blir lätt otränad och föga uthållig, hans inre organ, framför allt hjärtat, bli fettvandle och få ett ansträngande arbete under mindre gynnsamma förhållanden. Under en alltför överdriven gödkur överansträngs ofta nog bukens organ, så att dessa börja krångla med uppträddandet av allehanda symptom av katarer i magsäck och tarmar, vilket kan ha till följd att det goda hullet försvinner lika hastigt som det kommit. Otaliga äro de exem-

pel på patienter, som genom oförståndig övergödning fått sin mage förstörd och sedan fått kureras med måttlig och skonsam diet.

Vid tuberkulos bör hullet hållas gott och i allmänhet uppe omkring normalvikten. Där ligger i regel den gyllene och sunda måttan. Viktökningen bör icke eftersträvas i alltför hastigt tempo. Bättre ta den långsammare och på längre sikt. Ett lämpligt hull bör hållas. Detta sagt till alla dem, som ängsligt sträva efter att hastigt förvärva ett alltför gott hull och känna sig oroliga, om de icke visa en ständigt ökande viktkurva, men även till alla unga flickor, som senare är ängsligt sökt undvika viktökning för att följa det nyckfulla mod, som förkunnat den slanka linjen. Detta även sagt till alla sjuka, som kanske med ängslan gå mot kommande krigsårs indragningar och ransoneringar.

Rörelse och arbete.

I sanatoriebehandlingen början lades liksom vid gödning allt för stor vikt vid den absoluta vilan. Jag kommer själv från min ungdom ihåg patienter, som i sin överdrivna oro för rörelsers inverkan på deras sjukdom knappast vågat böja sig ned till marken för att ta upp ett föremål, som de tappat, och ännu möter man patienter, som äro rädda för att röra armarna eller överhuvud taget för att röra sig av fruktan för att sjukdomen skall försämrans. Denna ytterliga försiktighet är som regel ett uttryck för överdrivet pedantisk läggning och nervöst psyke.

Vår kropp behöver för sin sunda utveckling och sitt sunda välbefinnande en viss grad av rörelse och träning. Absolut stilhet och enbart vila är icke för kroppen och icke heller för själen det bästa, lika litet som överdriven träning och överdrivet arbete. Även här finns en gyllene måtta, som är det bästa. Att tuberkulossjuka förete rädsla för rörelse och arbete kan orsakas av olika anledningar, på vilka jag ej här ämnar ingå. Jag tänker nu blott på de sjuka, som av verklig oro för sin sjukdom äro överdrivet rädda och försiktiga. Deras skara har under senare år lyckligtvis minskats.

Under akuta stadier av lungtuberkulos med feber är vila och sängläge indicerat, men denna vila bör icke utan särskilda skäl drivas till absolut strängt sängläge, utan bör även under sådana förhållanden kroppen så vitt möjligt tränas så att den sjuke utan besvär kan stå på benen och reda sig själv. Detta sker lämpligen genom att låta honom gå upp och sitta i en stol under bäddningen, låta honom själv sköta sin toilett o. s. v. Jag menar naturligtvis icke, att mycket svårt sjuka skola skötas på detta sätt, för sådana bör man ordna strängt sängläge. Det stränga sängläget får dock i regel icke innebära absolut stillhet. Även den mycket svårt sjuke får många gånger tillhållas att röra på sina lemmar och att ändra ställning t. ex. med omväxlande ryggläge och halvsittande ställning med ryggstöd. Detta är av stor betydelse för motarbetande av ligsår, felställningar i leder, förlamningar av muskelgrupper, blodpropp o. s. v. När sjukdomen förbättras till mer stillastående stadier utan feber tillåts och ordinerar uppegående, rörelse och motion i olika grad allt efter vad som i varje särskilt

fall kan anses lämpligt, och när sjukdomen blivit kronisk och stillastående är viss grad av motion och arbete tillrådligt och nyttigt. Ett normalt hull och en lämplig omväxling av vila och motion bidra båda till att hålla kroppen i den kondition, som bäst är ägnad att övervinna sjukdomen. Man får så många frågor, om det är farligt att cykla, dansa, åka skidor, hugga ved, bära vatten o. s. v. Inte är det farligt att cykla eller dansa eller åka skidor bara man inte flänger omkring omåttligt utan håller sig inom den sunda måttan. Det är bara det, att det ofta kan vara svårt att hålla måttan, när man kommer på cykeln eller på skidorna eller i danstagen. Det är så mycket som gärna följer med att det därför kan vara bäst för många individer att hålla sig borta från sådana motioner och nöjen. Det är icke heller farligt att hugga ved eller att bära vatten, utan kan detta tvärtom mången gång vara till nytta. Förstånd och måtta skall dock alltid vara med, när det gäller sjuka.

Vid våra sanatorier drivs numera vilan mindre intensivt än förr och ordinerar motion och arbete mycket mer än förr, vilket även visat sig vara riktigt. Patienterna ha i regel en hel del att syssla med och några ha till och med ibland väl mycket att bestyra och äro väl mycket i rörelse. Det gäller av och till att stoppa upp allt för oroliga och verksamma individer. En lämplig sysselsättning och ett lämpligt arbete är alla gånger till nytta för fysiskt och psykiskt välbefinnande. Kan sedan denna sysselsättning och detta arbete så ordnas för den sjuke, att det blir av direkt intresse och nytta för hans framtid, så är därmed ytterligare en stor vinst vunnit. Ej så få av de sjuka ha under sin vistelse vid sanatorier, speciellt inom intellektuella yrken, kunnat i hög grad bidra till sin försörjning och i enstaka fall ha några även genom sitt arbete kunnat helt försörja sig själva till och med när de varit sängliggande i feber — utan att detta varit dem till skada. När sjukdomen en gång kommit över i ett stillastående stadium kan en hel del rätt så ansträngande arbete utföras utan men för den sjukens tillfrisknande till full hälsa. Hur detta skall individuellt och socialt ordnas är ett bland vårt samhälles svåra olösta frågor, som under senaste år alltmer kommit i förgrunden. Det är att hoppas att vi en gång när fredliga förhållanden åter inträda, ska kunna finna någon lösning på detta viktiga problem.

Klimat och luft.

Klimatets betydelse för välbefinnandet och hälsan är allmänt bekant, betydelsen av växlingarna i klimatet under olika år och årstider likaså. Luftens fuktighet, temperatur, lufttrycket, antal soldagar o. s. v. äro egenskaper hos klimatet, vilka varit föremål för omfattande studier och spekulationer i avseende på dessa egenskapers inverkan på hälsan i allmänhet och tuberkulosen i synnerhet. Klimatets betydelse för vår hälsa få vi å ena sidan icke underskatta, men å andra sidan heller icke överskatta. Vi människor födas och leva i regel i ett visst klimat och måste vi söka anpassa oss efter detta. Vi ha också stora möjligheter till att kunna anpassa oss, om vi rätt ta vara på möjligheterna.

Vid sanatoriebehandlingen början fästes allt för stor

SANATORIETID — STUDIETID

Vi ha kommit över den mörkaste årstiden. Solen stiger högre och högre över horisonten. Ljuset skänker nytt hopp och ny håg. Jag sitter och ser ut över den vita slätten, då en knackning på dörren meddelar att någon är på väg. In stormar ögonblicket efter en god vän, som emellanåt kommer och får "påfyllning". Vi hinner knappt hälsa förrän jag hör hennes gamla vanliga utrop:

— Vad ni har det skönt här ute på sanatoriet! Vilken luft! Hemma i stan får man närapå skära sig fram i den rökmättade luften. En dag såg jag stan på avstånd från en bergklint. Ja, det var förstas knappt jag såg den. En svart dimma låg tät över kvarteren och suddade ut alla konturer. Och inte är det underligt att även friska människor klagat över denna luft.

Jag hinner nätt och jämt sticka emellan med att jag var hemma i julas och konstaterade att luften är irriterande, vilket till stor del beror på den ökade vedeldningen, förrän en ny entusiastisk kaskad strömmade mot mig.

— Och se en sådan utsikt över slätten ner mot byn! Snön gnistrar av tusen kristaller i solljuset. Dikena markeras av blåa skuggor och vid horisonten står allvarsam barrskog med violetta björkdungar insprängda här och där. Det är annat än stans trånga gator.

— Men du, avbryter jag henne, du ser då bara en sida av stan. Den har stora värden, som vi sällan eller aldrig få ta del av. Du kan gå i kyrkan varje söndag, och den är öppen för din enskilda andakt. Orkesterföreningen ger förnämliga konserter med solister från Operan. Teatern har sina föreställningar, och biograferna kör för fullt. Ett centralbibliotek bjuder vad du kan önska av fack- och skönlitteratur, och studiecirklar från musik till politik finns det. Vill du slå dig lös och roa dig, kan du det med. Och stans vackra omgivningar kan du inte klaga på. Vad önskar du mer?

— Jag vet allt det där. Men jag har ju inte som du tiden. Jag håller på med min kurs i maskinskrivning och bokföring, och då och då tittar jag in på arbetsförmedlingen och hör efter om det finns något arbete som passar mig. En dag fick jag stanna där för att sortera kort, och jag tjänade de första kronorna på länge, länge. Du må tro att jag var stolt. Och jag knogade ännu ivrigare med mina ämnen. Men varje gång jag kom tillbaka sade direktören att han inte lyckats få tag i ett lämpligt arbete, och nu sist verkade han allt annat än förhoppningsfull. Det fordras kvalificerat folk på kontoren, svarar cheferna, och ännu pratas det visst bara om utnyttjandet av den

partiella arbetskraften. Och då man bara har sjukkassan att leva på förstår du att jag tycker ni har det skönt här.

Det värsta börjar efter utskrivningen och jag säger dig: Utnyttja tiden här! Studera regelbundet och ta sanatoriet som ett pensionat, som du dragit dig tillbaka till för vila och studier. Aldrig mer i hela ditt liv får du så mycket tid som nu! Vi saknar kuratorer för den sociala vården och omskolningen på våra sanatorier, men du kan vara säker på att de komma. Förresten är de på sina håll på väg. Men i väntan på dem får patientföreningarna och den enskilde göra så gott de kan.

— Men du, studierna ska inte enbart ta fäste på det rent materiellt nyttiga, det som en gång kan förvandlas i pengar. Vi sanatoriepatienter måste se till att själen inte blir urvattnad genom att vi väljer dålig förströelseläsning. Den kolorerade veckopressen har för många läsare på sanatorierna, åtminstone här, och jag förmodar att så är fallet på andra håll. Jag tvekar inte att säga att det finns åtskilliga som bara läser denna sortens noveller och romaner, som i flesta fall saknar konstnärligt värde. Det är fördärvad tid och något måste göras på den punkten. Sjukdomens förmåga att fräta sönder själslivet ska motarbetas inte understödjas.

— Vänta ska du få se, säger min kamrat och tar fram ett tidningsutklipp ur en överfylld handväska. Jag får det och läser om hur finnarna i Norra Nylands län byggt ett institut för tuberkulospatienter. Det är det första i världen. Ämnena omfatta språk, matematik och praktiska sysslor.

— Strålände! Det är den rätta vägen! Och detta kan finnarna göra mitt under brinnande krig. Jag försäkrar att vi kommer inte dit förrän vi fixerar en viss maximiålder för innehavare av förtroendeposterna i de olika förvaltningarna. De bör "pensioneras" vid 60 års ålder och kanske till och med tidigare. Då först kan ungdomen komma fram. Det klankas visserligen på den, men det finns ansvarskännande ungdom, och det är detta friska blod vi behöva i landsting och direktioner och andra liknande styrelser, riksdagen därvid inte glömd.

— Det låter bra, och när sedan samhället förstår att det inte räcker med att bota sjukdomen utan också ser till att vi får lämpligt arbete att försörja oss på kan man tala om mening med att hjälpa oss att bli friska, och återfallen skulle bli färre, säger min vän och går för att få påfyllning.

Och jag går ut på hallen och lägger mig.

Fraenicus...

SIPECT

Vid hosta

Tussipect

Erhålles i alla apotek
Flaska kr. 3.35

T 813

från FÖRBUNDSARBETET

Konvalescentförening bildad i Borås

I Borås' Folkets hus B-sal hölls den 22 jan. konstituerande sammanträde med den för Borås med omnejd planerade konvalescentföreningen för lungsjuka. Mötet öppnades av ordföranden i den tidigare tillsatta interimstyrelsen, hr Hugo Flodin, som hälsade de närvarande, ett 50-tal, välkomna, särskilt d:r Erik Törnell och ordföranden i De lungsjukas riksförbund, ombudsman Erik Frithiof.

Frithiof höll därefter ett inledande föredrag, vari han belyste de lungsjukas eftervårdsproblem ur olika synpunkter och påpekade bl. a. betydelsen av en effektiv eftervård under kristid, vilken som bekant bidrager till tuberkulosfrekvensens ökning. Tal. meddelade, att flera nya konvalescentföreningar bildats inom De Lungsjukas Riksförbund och poängterade, att landets lungsjuka för att kunna tillvarata sina intressen böra organisera sig. De Lungsjukas Riksförbund har lyckats åstadkomma en del förbättringar för de lungsjuka, bl. a. den extra tilldelningen av matfett och rabatt på detsamma. En konvalescentförening bör arbeta för att kunna träda emellan med ekonomisk hjälp vid särskilda tillfällen, då någon behöver hjälp, snarare än att utbetala regelbundna understöd. Målet skall vara att i samråd med kommunala myndigheter arbeta för en förbättrad folkhälsa genom att de lungsjuka beredas en effektiv eftervård.

Efter föredraget följde diskussion varvid bl. a. d:r Törnell framhöll, att förebyggande åtgärder mot tuberkulos äro väl tillgodosedda genom dispensären, och även vården för lungsjuka är väl ordnad, sade d:r Törnell. Däremot har den eftervårdande verksamheten kommit lite på efterkälken. Understöden för dem, som komma ut från sanatorium, äro oftast för knappt tilltagna. Det göres ju en ekonomisk behovsprövning av fattigvårdsmyndigheterna, men man försummar den medicinska behovsprövningen. Vad våra bygder beträffar håller emellertid förståelsen för de lungsjukas problem nog på att bli större hos myndigheterna. Det är av stor vikt, att de lungsjuka få ekonomiskt stöd, så att de kunna föra ett för dem lämpligt liv, men det är också av stor vikt, att de få ett lämpligt arbete. Sådant som skiftarbete är givetvis skadligt, och här i Borås ha företagsledarna också visat förståelse för de lungsjukas svårigheter härvidlag.

En annan viktig sak är yrkesutbildningen, och konvalescentföreningen bör arbeta för att densamma ordnas på bästa sätt. Vidare bör föreningen tillvarata de lungsjukas ekonomiska intressen, arbeta för ökad förståelse för dem, samarbeta med fattigvårds-, dispensär- och andra myndigheter samt även vara en kamratförening.

Mötet beslöt härefter bilda en konvalescentförening. Förslag till stadgar föredrogs, och man beslöt att överlåta åt styrelsen att överarbeta detsamma.

Konvalescentföreningar

anslutna till De Lungsjukas Riksförbund:

- BORAS:** SÄLKO (Södra Älvsborgs läns konvalescentförening). Ordf. Hugo Flodin, Stenkilsgatan 1, Borås. Tel. 15066.
- ESKILSTUNA:** ELKÅ (Eskilstuna Lungkonvalescenter). Ordf. Manfred Norberg, Drakenskiöldsg. 7 (Tel. 44 67). Sekr. A. Wirén.
- GÖTEBORG:** Göteborgs Lungsjukas Centralförening, adr. Hertzia (Tel. 11 96 02) Expeditionstid: 10—13 och 15—17, lörd. 10—14.
- HÄLSINGBORG:** De Lungsjukas Konvalescentförening, Hantv.-g. 4, Hälsingborg.
- KALMAR:** Kalmar Konvalescentförening. Ordf. Carl Hellström, Ståthållaregatan 13. Sekr. Sigfr. Celander, Box 731, Kalmar (Tel. 26 41).
- KRISTIANSTADS LÄN:** De Lungsjukas Förening i Kristianstads Län. Ordf. Martin Persson, Box 932, Hässleholm. Sekr. Elisab. Borg, Osby. Föreningsmöten hållas i april och aug. månader.
- LANDSKRONA:** Understödsföreningen för lung-tbc-sjuka i Landskrona stad, Lilla Strandgatan 15, Landskrona.
- LULEÅ:** Luleå Konvalescentförening ("Konscento") Ordf. Bertil S. Backman, Bergnäset, Luleå. Sekr. Göte Landström, Södra Strandgatan 27/29, Luleå. Lokal A. B. F. Föreningsmöten hållas 11 jan., därefter andra söndagen i varje mån.
- LUND:** Konvalescentföreningen för TBC-lungsjuka i Lunds stad. Ordf. Ingvar Stenquist, sekr. Axel Mårtensson. Exp. L:a Fiskareg. 4 (Tel. 49 90) Expeditionstid: 12—14. Föreningsmöten hållas första tisdagen i varje månad.
- MALMÖ:** Understödsföreningen för Lungtbc-sjuka i Malmö stad, Almbäcksgatan 2 B, Malmö.
- MEDELPAD:** Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening, Folkets Hus, exp. 3, Sundsvall. Ordf. Gottfr. Eriksson, sekr. Arthur Sandström. Exp. i Folkets Hus hålles öppen onsd. och lörd. 12—2. (Tel. 26 88).
- STOCKHOLM:** FLIS (Föreningen för lungsjuka i Stockholm), Kocksg. 15, Sthlm. Ordf. A. Fredin. Sekr. Maj-Britt Stern. Expeditionen Kocksg. 15 hålles öppen torsdagar kl. 19—21, månd. och onsd. 13—15. Tel. 40 65 71.
- STOCKHOLMS NORRA FÖRORTER:** "Sako" (Förening för sanatoriekonvalescenter i Sthlms norra förorter). Ordf. Bertil Forsström. Sekr. Geron Andersson. Tel. 28 36 21.
- UPSALA LÄN:** Upsala läns konvalescentförening. Ordf. Arne Karlsson, Sekr. Erik Jäll, Valsätra, Upsala.
- ÖREBRO LÄN:** Örebro Läns Patientförening.

På förekommen anledning

meddelas härmed att Tidskriften Status är De Lungsjukas Riksförbunds enda officiella organ. Överskottet å tidskriften tillfaller Förbundet — som är en sammanslutning av landets patient- och konvalescentföreningar — och disponeras uteslutande av Förbundsmötet, som utgöres av ombud för dessa föreningar.

Hittills har medel anslagits till bl. a. understöd åt konvalescentföreningar, studier vid sanatorierna, och radioapparater vid barnsanatorier.

Till styrelse valdes Hugo Flodin, ordf., Simon Isaksson, Kas-sör, Carl Florén, sekr., Gustav Lund och Sam Johansson samt till suppleanter Eskil Gustafsson, Astrid Edström och Elsa Karlsson. Till revisorer utsågos Gustav Ek och Vilhelm Johansson med Elon Leckström och Erik Svensson som suppleanter.

*

Den 23 jan. besökte Frithiof Sjö-Gunnarsbo sanatorium och talade där vid ett sammanträde med patientföreningen, varvid även sanatoriets läkare och sköterskor närvaro.

Sanatoriets överläkare, d:r V. J. Orton avtackade föredrags-hållaren och framhöll, att de lungsjuka med tillfredsställelse kunna notera att en sådan organisation som De Lungsjukas Riksförbund kommit till stånd. D:r Orton betonade att frågan om de lungsjukas eftervård även med stort intresse omfattas av läkarkåren.

Luleå konvalescentförenings årsmöte.

föreningens första, hölls i A. B. F:s studiehjem i Luleå den 11 jan. Mötet var välbesökt. Föreningens ordförande hälsade välkommen, varpå han föredrog en kort resumé över det gångna årets verksamhet. Härefter övergick man till årsmötesförhandlingarna. Till ordförande för mötet valdes S. Olsson.

Föreningen bildades den 11 november 1941 och hade vid årsskiftet 43 medlemmar. Arbetet har bedrivits med stor energi. Kommittén, som haft spridning av Status på sin lott, fick ett särskilt erkännande. På grund av föreningens relativt korta tillvaro kan den f. n. ej påvisa några anmärkningsvärda resultat av sin verksamhet, men uttalade styrelsen sin förhoppning att vid nästkommande årsmöte kunna framlägga en fullständig verksamhetsberättelse.

Luleå Konvalescentförening är landets nordligaste. Den har bland allmänheten i Luleå och hela Norrbotten vunnit allmän förståelse, vilket tydligt framgått av att många anmält sig som passiva medlemmar vilka med ett årligt bidrag skola stödja föreningens verksamhet. Föreningen avser även att i mån av tillgång ge understöd åt lungsjuka konvalescenter. Det är en behjärtansvärd uppgift föreningen åtagit sig genom att tillvarataga de lungsjukas intressen. Föreningen kommer i fortsättningen att nedlägga mycket arbete på att tillsammans med De Lungsjukas Riksförbund och övriga konvalescentföreningar i landet verka för att de lungsjukas eftervård måtte ordnas till gagn inte bara för de lungsjuka själva utan för hela samhället. På vignetten till Status, de lungsjukas tidskrift står: "Skydda de friska genom att effektivt hjälpa de sjuka". Det är inte något tomt slagord, det är ett faktum att först sedan de lungsjukas eftervårdsproblem ordnats på ett tillfredsställande sätt, först då kan tuberkulosen effektivt bekämpas.

Sedan samtliga kommittéer rapporterat och deras verksamhet ägnats en givande diskussion beslöt årsmötet att i enlighet med revisorerernas förslag bevilja den avgående styrelsen ansvarsfrihet. Därpå övergick man till val av styrelse för 1942. Till ordförande omvaldes med acklamation föreningens energiske ledare Bertil Backman. Styrelsen i övrigt består av följande: v. ordf. Rune Sikström, kassör Karin Brus, sekr. Göte Landström, övriga ledamöter äro May Lindgren, Kerstin Sjögren och Ingemar Olsson.

Propagandakommitté samt kommitté för spridande av Status tillsattes, vidare program- och festkommittéer.

Sedan årsmötet ingående diskuterat interna frågor avslutades årsmötet, som gav ett gott bevis för att föreningen arbetar i förliga vindar under stort intresse från såväl styrelse som medlemmarnas sida.

Julfest hos FLIS.

Gruppbild av deltagare.

FLIS' julfest, som föregicks av korta mötesförhandlingar, hade samlat omkring 270 medlemmar, som alla hade infunnit sig med sitt allra bästa humör. Inför den glada otungda kamratstämning som rådde, måste även den mest pessimistiske lägga utav sina bekymmer. Att förhöja stämningen bidrog också i hög grad de utmärkta artister som stodo för underhållningen. Där var Erik Dahlström, som drog Hasse Z-historier, snackade "Söder-amris" och agerade lindrigt berusad middagstalare med strålande humor och svada; Astrid Bodin sjöng om "karar" förståss med händerna instuckna i alla tiders pyjamasrandiga flanellmuff. Birgitta Glantz sjöng vackert och Margareta Kjellbergs Evert Taubepotpurri mottogs med verkliga applåder. Allas vår Märten, Hj. M:son Rubin, var konferencier. Den underhållningen hade nöjeskommittén all heder utav.

De gästande artisterna.

Föreningen bjöd på tesupé, och de gåvor som inkommit genom julinsamlingen utdelades såsom julkappar. Tråkigt nog räckte de inte åt alla, men ingen var väl ledsen för det, hoppas vi.

Under mötesförhandlingarna rapporterades att 7,200 kronor

utdelats till behövande konvalescenter, av de medel som inkommit under julinsamlingen. Ett 30-tal nya medlemmar inröstades.

Till sist dansades efter vår utmärkta 5-mannaorkester, och när vi vid 12-tiden skildes var det med intrycket av en lyckad och trevlig kväll.

Vi träffas igen, torsdagen den 19 februari, i H. S. B:s samlingslokal.

Maj-Britt.

En glad Luciakväll

hade Sako anordnat i Sundbybergs Folkets Hus torsdagen den 11 dec. Efter några korta mötesförhandlingar bänkade man sig kring ett med ljus och julgran smyckat långbord och lät kaffet sig väl smaka. Lucia i Carin Janssons skepnad var en verklig ljusets drottning och tärnorna voro förvillande lika Karin Gybäck och Astrid Hebel. Deras sång gav en känsla av att trots allt ont i världen, det dock finns gamla goda traditioner som ger livet en viss mening. Tor Åkerstedt var som vanligt värd för kvällen och kom själv med en av de glada överraskningarna, Sakos Lussevisa, sjungen på melodien "Dansen på Svinsta skär". För musiken svarade "lånade" herrar Engström och Andersson och med deras hjälp sjöngs några gamla jul-sånger. När så ljusen brunnit ned och det blivit mörkt i salen, rullade Gunnar Nilsson fram en behändig liten smalfilmsapparat och gav oss ett prov på Chaplins groteska sprattel i en från stumfilmen bevarad fars "Natten lång". Att man kommit ett stort steg framåt i utvecklingen visade, "En forskningsfärd i Borneos djungler". En mycket uppskattad programpunkt. Sen bör endast omtalas att ett fyrtiotal medlemmar med förbundsordföranden och Flis ordförande i spetsen voro närvarande.

På det nya året höll man åter möte, närmare bestämt den 15 jan. varvid det framkom att man kunnat glädja ett femtontal

medlemmar med hjälp till julen, av de medel man erhållit genom att hjälpa till med P. U. F. Uttrans och Patienternas, Uplands Väsby, julinsamlingar, samt att man kunnat lägga undan en slant att användas under året såsom studiehjälp o. d. för medlemmarna. Så höll man en auktion på medtagna paket och nöjeskommittén fick en liten slant i kassan. Även denna gång bjöd man på filmföreläsning, nämligen Nationalföreningens "Folksjukdomen Tuberkulos". En verkligt intressant och lärorik sak.

Problemet Sako och det övriga Sthlms Län börjar dyka upp och göra sig gällande. Man har ju från början diskuterat om vi inte dragit för snäva distriktsgränser, men som saken låg till vid bildandet av Sako med så gott som bara arbetande medlemmar i styrelsen, kunde man inte åtaga sig för stor arbetsbörda, bättre då att det man gjorde, blev så mycket mera effektivt gjort. Nu har Riksförbundets initiativ till samlandet av adresser i och för bildandet av nya konvalescentföreningar givit diskussionen bättre fart. Man har två vägar att välja på inom Sako: att medverka till bildandet av nya föreningar inom Länet och när dessa kommit igång, de sammanslås till en "Förening för lungsjuka i Stockholms Län", eller att taga saken i egna händer från början. Bilda en länsomfattande förening med huvudsäte i Sundbyberg och försöka få in alla konvalescenter inom länet i denna. Det spörjes att Sako ev. skulle få ekonomiskt stöd för propagandan i så fall. Ja, gärna för mig, — att det måste bli en länsförening har man på känn och det poängterats även från sanatoriepatienternas sida, men det blir dock nödvändigt med underavdelningar som lokalt kan hålla kontakt med medlemmarna och som kan arbeta med de lokala myndigheterna. Samtidigt måste en eller flera (icke arbetande) konvalescenter få hand om expeditionsgöromålen och det blir en ekonomisk fråga som måste lösas.

G. A.—n.

Några vanföreställningar (Forts. fr. sid. 6).

vikt vid klimatets betydelse vid behandling av tuberkulos. En allmän ordination vid diagnosen lungtuberkulos blev på kontinenten och även hos oss — ut på landet eller upp i bergen. Schweiz' högfjällssanatorier växte upp och sjuka reste i massor från hela världen till alperna, där sanatoriestäder som Davos växte upp och blomstrade. Professor Saugman vid Vejlefjord sanatorium i Danmark blev en bland dem som opponerade sig mot högfjällsklimatets ensidigt överdrivna betydelse, då han visade, att det gick lika bra att bota tuberkulos nere vid havet i Danmark som uppe i alperna i Schweiz. Danmark hade inga höga berg att klättra upp på och måste därför söka övervinna tuberkulosen som folksjukdom i landet under de förhållanden, som landets eget klimat erbjöd. Att Danmark även lyckats visat resultatet. Danmark kan ståta med ett av de vackraste resultaten i världen av sin tuberkulosekamp med mycket kraftig nedgång av tuberkulosedödligheten.

Klimatet och luften har nu förlorat sin betydelse vid behandlingen av tuberkulos, men lever ännu alljämt i hög grad kvar i allmänhetens föreställning. Rätt så vanligt är ännu, att man får förklara för sjuka, att klimatet och luften nog kan ha sin betydelse, men att denna icke är av den vikt att det är värt att offra

för mycket pengar enbart för den sakens skull. Därmed vill jag icke förringa betydelsen av att sanatorier finnas i vårt land på landsbygden i vackra, sunt belägna trakter. Vid behandlingen av en kronisk sjukdom, vilken som tuberkulos ofta behöver lång behandlingstid, spelar bl. a. omväxling i miljön, lugn och ro, avstånd från stadens jäkt, natursköna omgivningar, och ett i övrigt hyggligt klimat säkerligen en mycket stor roll för det fysiska och psykiska välbefinnandet. Jag håller i någon mån med den stockholmsdam, som förklarade att på Stockholms sjukhus, där kan man väl inte stanna om man inte blir frisk fort.

Förkylning och drag.

Förkylning och drag äro ord, som fått en allt för stor användning i vårt språk och som tillmätas en alltför stor betydelse i folks medvetande. I somras såg jag i pressen en rubrik "Ordet förkyld dödar många" och jag håller fullkomligt med provinsialläkaren Gösta Arnvald i Klintehamn, som i en tjänsterapport, vilken pressen omnämnde, lär ha framhållits, att uttrycket bli förkyld är ett bland språkets mest utnyttjade ord, som indirekt kostat många människors livet. Skräcken för frisk luft, kylig temperatur och drag är allmän och överdriven bland vårt folk. I stället för förkylning borde ett annat ord in-

(Forts. å sid. 18)

Sociala Brevlådan

Tidskriften
Status
Stockholm.

Under ovanstående rubrik införs råd i sociala spörsmål av mera allmänt intresse. Denna rådgivning är för Riksförbundet ingalunda ny — vi ha sedan ett par år tillbaka brevlades utövat en omfattande rådgivning åt lungsjuka i fattigvårds-pensions-riksförsäkrings o. d. frågor. Då många av de problem, som sålunda underställts vår prövning varit av den art, att de kan tänkas intressera även andra lungsjuka, ha vi beslutat öppna denna avdelning i Status. Hit få alltså insändas frågor betr. fattigvårdsärenden, folk- och invaliditetspension, riksförsäkring, yrkesutbildning, familjebidrag m. m. Svaren lämnas utan avgift men vi förbehålla oss rätt att avgöra, om frågorna äro av den natur, att de böra besvaras i tidningen. Medicinska frågor besvaras ej. Frågorna skola vara försedda med avsändarens namn och adress samt märkta med signatur (avsändarens namn utsättes givetvis ej i tidningen) samt vara märkta "Sociala brevlådan", Tidskriften Status, Kocksgatan 15, Stockholm.

Nationalföreningens studiestipendier.

Svar till H. S. P.

De stipendier för studier pr korrespondens, vilka utdelas av Sv. Nationalföreningen mot tuberkulos äro personliga och skola i varje särskilt fall och efter en tids försöksstudier sökas hos Nationalföreningen. Därvid skall bifogas intyg från resp. sanatorieläkare och korrespondensinstitut om sökandens lämplighet som stipendiat.

Tuberkulosbekämpare

VII

D:r O. Stendahl, avhållen överläkare på Hälshults sanatorium, en skicklig och framgångsrik tuberkulosbekämpare, med humanistiska och litterära intressen.

(Teckning för Status av Ernst Åkerbladh).

Prenumerera på

Status
RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Pris pr år kronor 5:—

(Lungsjuka erhålla tidskriften för 3 kronor)

STATUS, som är det enda officiella organet för Sveriges lungsjuka — språkrör för De Lungsjukas Riksförbund — innehåller värdefulla artiklar i medicinska och sociala frågor, inlägg i för de lungsjuka aktuella problem av läkare och lekmän, noveller av våra bästa författare, aktuella kåserier, förströelse i form av korsord och schackspalt — "Patienternas spalt" ej att förglömma, där sanatoriepatienterna själva medarbetar.

STATUS är de lungsjukas egen tidning.

STATUS äges av de lungsjuka själva.

STATUS är pigg, vaken och obunden!

Stenflisan från Patmos

Av Martin Holmgren

Jag har i mina gömmor en gråsvart stenflisa som påstås vara huggen ur det berg på ön Patmos där Johannes' Uppenbarelsegrotta visas för besökare. Möjligen, för att inte säga troligen, blev jag lurad. Stenflisan kan ju härstamma från någon annan bergknalle på Patmos. Det enda som är äkta i dess historia är att den huggits på ön.

Patmos är en av de italienska Tolvöarna, eller Dodekaneserna, som ögruppen också kallas. Vårt uppehåll där varade åtta timmar. Åtta hektiska timmar för mig i alla fall. Det började med en tolvåring som spelade fiol så fruktansvärt falskt att jag gav honom en slant för att han skulle sluta.

Det var mitt stora misstag.

Den unge mannen mobiliserade allt av guider och souvernihandlare som Patmos ägde. De anföll mig i klunga. Bjödo ut koraller, snäckor, sjöskum, vykort, allt möjligt. I min förtvivlan köpte jag den ovan nämnda stenflisan för tio lire.

*

Sedan sprang jag från mina plågoandar. Genom olivdungar och raka rader av cypresser, genom aprikoslundar och blommande rosengårdar. Varefter jag satte mig på en trappa. På polisstationens trappa.

Det var också ett stort misstag.

På mindre än en minut var jag omringad av tjuatrande gardarmer. Vad de ville hade jag inte en aning om. En högre tjänsteman tillkallades. Så började ett slags förhör.

— Vad gör ni på Patmos?

— Ser mig om.

— Vem är ni?

— Svensk sjöman.

— Hur har ni kommit hit?

Den lede flög i mig.

— Simmat från Sverige.

Förhørsledaren höjde på ögonbrynen.

— Simmat — varifrån sade ni?

— Sverige.

— Var ligger Sverige?

— Ah, en bra bit härifrån.

— Hur långt?

— Svårt att säga på rak arm.

Han torkade svetten ur pannan.

— Det finns ingen ö här som heter så.

— Sverige är en halvö.

Hans svarta kulor till ögon fastnade på utbuktningen i min kavajficka.

— Vad har ni där? En revolver?

— En stenflisa från Uppenbarelsegrottan.

— Ha! Ni har tagit den själv?

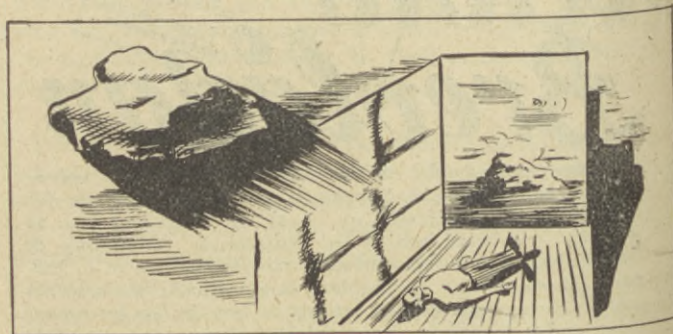
— Javisst, ljög jag.

Jag kunde registrera ännu ett stort misstag. Min plågoande såg begrundande på mig någon minut.

— Det ser illa ut för er, sade han. Ni kommer till Patmos simmande från obekant ort. Har ni pass?

— Inte på mig — — —

— Ja ja, jag förstod det. Och så begår ni helgerån. Hugger loss en stenflisa från den heliga Uppenbarelsegrottan. Ni är anhållen. Kom med in här.

Jag föstes in ett rum som verkade mörkt när man kom från den bländande solen ute.

— Hör på, började jag, inte har jag simmat hit, förstår ni väl — — —

— Nejvisst, svarade förhørsledaren, ni har naturligtvis inte tagit stenflisan heller?

— Den har jag köpt — — —

Cellens gallerdörr smällde igen om mig. Jag var fånge. Fånge på Patmos.

*

Solen sken in genom det lilla fyrkantiga cellfönstret. Jag steg upp på britsen och hävde mig upp genom att gripa tag i fönstrets galler med händerna. I nästa ögonblick låg jag på cellens golv i ett moln av damm och murbruk. Gallret hade inte tålt min tyngd! Fönstret var öppet. Det var förresten bara en glugg. Vägen till friheten stod vidöppen.

Ingen människa tycktes ha lagt märke till bullret. Jag kravlade mig upp på britsen, hävde mig upp i gluggen och kröp ut efter en del besvär. Så ramlade jag handlost ner från fyra meters höjd i en rosenrabbatt. Sekunderna efteråt var jag på benen och sprang som en galning mot hamnen, mot mitt fartyg.

Hur det gick till har jag aldrig fått klart för mig. Men kajen tog slut på något sätt. Och där låg jag sprattlande i vattnet. Jag fick en kallsup, jag fick två. Jag sjönk. Stenflisan i min ficka tycktes väga ett ton. Just som jag ville ge upp fattades jag av starka armar och drogs över en båtkant. Det var hamnpolisen. Fast igen tänkte jag. Man bar mig in i ett litet skjul på kajen. När jag torkat en smula, kom en av mina råddare fram och tittade på mig.

— Nykter är han, utlät han sig till kamraten.

— Ja, instämde denne, och han ser ut att vara klok också.

— Kanske han bara ville bada, menade den förste.

De kliade sig i huvudet och begrundade mitt svåra fall.

— Vad hade ni i hamnen att göra, frågade den ene.

— Jag dök efter den här, svarade jag och fiskade upp stenflisan ur fickan.

De granskade stenbiten, tittade på varandra.

— Kanske han är lite rubbad ändå — — —

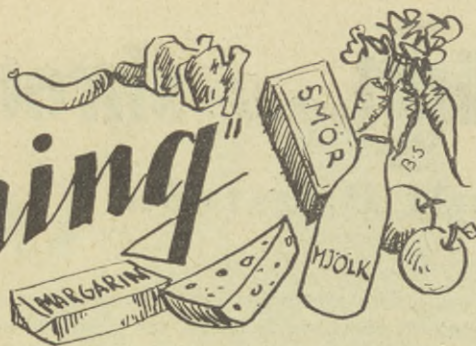
— Signores, sade jag värdigt; det är inte något fel på mitt förstånd. Den här stenflisan är mig helig. Den är en bit av mitt hemlands berg. Jag bär den med mig överallt. Den representerar för mig mitt land — — —

— Si, si, signor, vi förstår er fullkomligt. Gå nu ut i solen

(Forts. å sid. 18)

Ester Sjöblom:

"Vad är sanning"

Ingen kan med fog påstå att folk i allmänhet lider nöd. Fast betungade med ständigt nya kännbara ransoneringsbestämmelser sakna vi ännu förra kritidens ringlande livsmedelsköer. Visserligen har det förekommit rusning efter vissa varor, men det har då mestadels varit frågan om mera välplacerade människor, som med anledning av rykten sprungit ut för att förse sig i tid.

Detta har då givit myndigheterna anledning att dementera ryktet. Någon ransonerings av ifrågavarande varor har inte ens varit på tal, sägs det. Men ett par dar efter dementien har i alla fall ransonerings varit ett faktum. Följden har blivit att vi numera har svårt att tro kommissionernas dementier.

— Ni skall se att ryktet talat sant. De dementerar i dag, hör man ofta folk säga.

Myndigheterna har handlat synnerligen opsykologiskt. Dessa dementier som ingen längre tror på gör rakt motsatt verkan. Köplusten stimuleras. Man river ut sina sista slantar från banken och köper. Rubb och stubb. De som inga bankkonton har blir utan. Det blir de fattiga som får bära de tyngsta bördorna.

Själv visste jag att klädransonerings skulle komma. Ja, jag visste t. o. m. datum, men hade inga pengar — tyvärr. Den rika grannfrun, som hade överflöd av kläder kånkade dagligdags hem stora paket. Och ändå får hon lika stor ranson som jag. Ganska snart kommer den dag då jag måste se ut som en trasgumma, medan hon lugnt kan motse flera år av knapphet. Sådant kallas social orättvisa.

Hur kommer förresten ett sådant rykte ut? Det är en fråga där kommissionerna blir svaret skyldiga. Naturligtvis måste det på högsta ort finnas folk som pratar. Någon som kanske ringer sina närmaste. Dessa i sin ordning till sina o. s. v. Teoretiskt lär enligt de lärde ett rykte på detta sätt kunna nå alla jordens människor på kortare tid än en dag.

Nå, det var egentligen inte det saken gällde. Det var istället den i rubriken från salig Pilatus citerade frågan:

— Vad är sanning?

Den frågan kan i dessa dagar gälla ungefär vad som helst. Men vi inskränker den till att gälla endast hälsosamheten och näringsvärdet i olika matvaror. Den hänger liksom i luften. Hoppas från människa till människa och bringar ordning i deras hjärnceller. Den susar i träden under stormiga nätter men svaret uteblir. Och när en näringsexpert framträder i tidningen eller radion blir oredan än större.

Husmodarna är förtvivlade. Alla vill de naturligtvis ge sina barn vitaminrik föda, men kan omöjligt få de små hälsosamma ämnena fast i deras dag för dag alltemera skiftande gömställen. Den föda som idag är särskilt välgörande kanske i morgon är i det närmaste livsfarlig att förtära. Följden blir kanske att barnen får rachitis eller andra allvarliga bristsjukdomar av barna tryckfel.

— Giv barnen smör, hette det förr. Detta är i näringsvärde vida överlägset margarinet. Giv barnen ost — tjocka skivor. Ost är nyttigt och ost är mat. Man ordnade ostveckor och föräldrarna fick påstötningar från skolan att ge barnen mera ost. Mammorna tummade sina knappa hushållspengar, drog in på något annat och gav barnen ost och smör medan de själva åt margarin. Och besynnerligt nog tycktes barnen må väl av den dieten.

I dag vet vi emellertid bättre. Det var inte tack vare, utan trots den dieten som barnen var så välmående. Nu är smör och ost det sämsta man kan ge dem. Nej, margarin skall det vara. Bara margarin. Det är där vitaminerna finns. Dessutom smakar ju margarin betydligt bättre än smör. Ingen klok människa kan förstå folks dumma aversion mot margarin.

Ja, vad skall man tro? Själv tror jag nu inte vårt folk går mot större katastrof om vi tvingas äta margarin. Men nog smakar smöret bättre.

Numera kan man knappast slå upp en tidning utan att finna recept på hur vi skall tillvarata vitaminerna. Man läser och läser, men ju mera vi läser, desto klarare begriper vi hur fåfängt det är att försöka. Vitaminerna går alltid förlorade på ett eller annat sätt. Vi får veta att man inte skall göra så och så. Vi har lärt oss tusen sätt att fördärva vitaminerna, men inte ett enda att bevara dem. Ingen har stigit fram och sagt:

— Gör så och så!

Med allt större förtvivlan läser man efter recept. Köper ständigt nya moderna böcker, men får bara negativ undervisning. Finns det över huvud taget några vitaminer? Om de finns måste de ju vara flyktiga som eter. Endast den skickligaste kemist, som har tillgång till de dyrbaraste apparater, kan i så fall ta vara på dem. Följaktligen är det endast de allra rikaste som har råd att hålla sig med vitaminer. Vi kan nog när som helst vänta oss en annons i den här stilen:

KOKERSKA

Fil dr. (kemist) erhåller omedelbart anställning som kokerska. Sökande bör i sin avhandling ha behandlat c-vitaminet. Företräde lämnas den som även har medicinska studier. God lön kan påräknas.

Ja, det är faktiskt enda sättet.

Jag vet inte om jag är ensam om iakttagelsen, men nog förefaller det som om våra dagars husmodrar verkar avtärda och nervösa sedan allt pratet om vitaminer började. De läser för mycket, eller också lider de brist på q-vitamin.

Läs inte mer, goda husmodrar. Det bara förvirrar begreppen. I dag här, i morgon där, är parollen för vitaminerna. Eller åtminstone tills det kommer ett acceptabelt svar på frågan:

Vad är sanning?

Skrömt och skrock

Av Emil Hagström

För endast några decennier sedan fanns det på många ställen i vårt land, speciellt då i skogsbygderna och i avsides belägna trakter, mycket av tro och övertro från gångna tider. Där levde de gamla bäratomtarna eller bärarna, där bedrev urväderskärningarna sitt spel över skog och mark och där fanns framför allt vitttrerna, de osaliga Kains barn under jorden. Och vitttrerna gjorde människorna stort förtret. Sålunda kunde det ha sina risker att slå ut tvättvatten eller slask var som helst. Man riskerade nämligen att slå ut över en vitterväg eller också kunde man åstadkomma takdropp hos de underjordiska. Och det tyckte inte vitttrerna om, utan de hämnades på människorna med fulvärk och andra åkommor. Det enda beprövade medel som då fanns att tillgå, var att gå till en klok gubbe eller gumma och få blåst i vatten. Detta blåsande i vatten tillgick på så sätt, att man med en smidesbälg blåste i en flaska fylld med vatten allt under det man läste en kraftigt verkande besvärjelse. Och under hela tiden fick den sjuke inte yttra ett ord. Om han det gjorde blev han etter värr i fulslaget.

Vitttrerna, Kains barn, bodde som sagt under jorden, men de hade sina boskaphjordar i skogarna, och mer än en fåbodpiga hörde vitterboskapens skällor. Men man såg sällan någonting. Det kunde dock någon enstaka gång hända, att en vittterko eller tjur följde korna hem till ladugården, och i sådant fall inträffade merändels en olycka. Om inte annat så fick man i fåboden eller gården inte en blund i ögonen förrän vittterdjuret blivit utsläppt i markerna igen.

Vitttrerna ställde till med ett oväsen som ingen människa kunde stå ut med att höra. Under golvet och kring husknu-tarna ramlade och bumblade det värre än det värsta åskväder, ända till dess vittran fått sin vilja fram.

Men det kunde även inträffa att vittran uppträdde som moralens väktare. Så hände i en skogskoja där några skogsarbetare satt och pokulerade och spelade kort. Det blev med ens ett fasligt liv på taket och dessutom började det ryka in alldeles förskräckligt. Men då de spelade gick utanför kojan kunde de inte upptäcka ett liv. De gick därför åter in och fortsatte sitt spel och pokulerade. Men med samma resultat. Först då de lagt undan kortleken och ställt brännvinslitern i skåpet tystnade det infernaliska oväsendet. Det var en vittra som kanske tänkte på sin egen hårda lott, att för Kains synd vara tvungen att leva i mörksens kedjor under jorden. Visserligen påstod någon bland skogsarbetarna, att det var en del busfrön från närmaste byn som varit framme och gjort ofog. Men de flesta trodde fullt och fast på de osynliga.

En familj i S. hade otur med sin ladugård. De hade försökt med stål, som i vanliga fall brukade hjälpa mot allt oknytt, men i detta fall hade det inte hjälpt. Varje morgon då husmodern kom till ladugården för att mjölka var korna lössläppta från sina bindslen och dessutom skakade djuren i var lem. Det var riktigt ynkligt att se dem, tyckte hon. Då gick husfadern äntligen till en klok gumma som kom och tittade. Och då hon tittat och funderat ett tag hade hon diagnosen färdig. Det var vitttrer som bodde under ladugården och som blev

störda av det våta som rinner ner ur en ladugård. Det var inget annat att göra, än att flytta ladugården till en annan plats som den kloka gumman anvisade. Detta gjorde man och sen dess var det lugn i den gården.

I samma trakt, övre Adalen, fanns också en präst som hette Runsten. Det var en mäktig lärd herre och det sades att han studerat okulta ting i Wittenberg. Han anlätades därför ofta till att läsa bort vitttrer och annat osynligt anhang som ställde till förtret för människorna.

Så hände det sig en gång att en bonde hade det besvärligt i sitt stall. Bondens märke fick inte vara ifred om nätterna. Varje natt var det ett förskräckligt liv i stallet och på morgonen stod märren skälvande och löddrig och dugde inte mycket till i körsloarna. Då gick bonden till Runsten.

— Det är en vittterhingst, sade prästen och gick in i stallet. Och strax kom han ut igen liksom ledande något i manen. Det var vittterhingsten. Och bonden hörde hur prästen läste något på latin eller vad det nu kunde vara. Och sen den dagen fick märren vara ifred.

Vitttrerna var som sagt mestadels osynliga. Men det kunde dock hända att de ibland visade sig för en människa vid något enstaka tillfälle. Detta var fallet med en vallpojke i Högdalsås. Vallpojken gick i skogen med sina kor och varje dag hade korna för vana att vid middagstiden lägga sig att idissla på en jämn och fin strandslutning ned mot en liten sjö. Under tiden brukade pojken sitta på en sten vid stranden och meta. Men en dag då han kom till sin metplats var den upptagen. På stenen stod en käring i röd kjol. Och pojken tyckte att hon såg konstig ut, varför han ropade, för att hon skulle vända sig så att han kunde se henne i ansiktet. Det gjorde hon också, men då blev pojken rädd, ty där käringsens ansikte skulle sitta var det bara en kolsvart fläck. Och sen den händelsen tordes pojken inte meta mer på den platsen. Det var inte värt att tränga sig in på de osynligas fiskevatten, tyckte han.

Som förut nämndes fanns det även något som hette urväderskärningar, nära släkt till vitttrerna. De visade sig före ett oväder och bådade dessutom för det mesta en olycka av ena eller andra slaget.

(Forts. å sid. 16)

DE SJU SJULARNA

En munter och vanvördig Lappmarkshistoria av Einar Mark.

Sju bröder voro de, och allihop hette de Sjul. När fadern kom till prästen och anmälde, att nu var den sjunde pojken anländ till denna jordens lappmark, ville prästen veta, vad barnet skulle ha för namn.

— Sjul ska'n het'.

— Men kära du, du har ju sex söner förut som heter Sjul — fast de har andra namn i dopet också, tack vare mig. Varför kallas de inte med dem, vore inte det bekvämare? Och kan du inte hitta på något annat namn åt den här?

Lappfadern blev arg, det var en mäktig envis gubbe.

— Kall'n vad du vill, sade han. Jag kall'r'n Sjul.

De sju Sjularna blev nybyggarnas benämning på ungdomarna. Nybyggaren ska ju alltid skälla på lappen, han, bara det att kalla lappen för lapp är ju skäll. Same heter det, och hör sen.

Men tokskap var det ju med de sju lika namnen. Ropades det på en, så kom hela högen. Och ibland kom ingen, det var när de skulle ha smörj. Folk blev det av dem i alla fall. Bara samefolk, om du så vill, men det duger, det med, inför Vår Herre. Och det märkliga med de sju Sjularna var det, att så fort de blev så pass, så de visste vad de ville, då blev det stor skillnad på dem. Inte med utseendet bevars, men den saken var det lika illa alltjämt. Lika hette de, och lika som sju myrbär voro de. Men det var väl det som så att säga gått dem i magen — de sju Sjularna mädde så illa av att vara och heta lika jämt, med allt trassel som det blev utav det, så de slog sig i backen på att de skulle bli *olika*. Det var vad de gjorde. Så en blev renlapp som far sin, en blev fiskarlapp, en blev nybyggarlapp, en blev postförarlapp, en blev bodbiträdeslapp i Vilhelmina, en blev turistvägvisarlapp, och en blev ingenting, det vill säga fick pengar av en stolle till turist och ligga vid skola i Stockholm, vad är nu det att bli?

Men lappar blevo och förblevo de ändå? Så i det fallet var det ingen skillnad? Säger du.

Ursäkta, det heter same, fast vi måste ju tala nybyggiska för att du ska kunna följa med. Och äro vi inte folk, allihop? Kan man inte skilja oss åt för det? Den ene är kung och den andre fattighjon, en är präst och en är rackare, och så där. Och är inte samen folk, han också? Nå, så tig då.

Den Sjul som vi först få att göra med i den här historien var den sjunde i ordningen och postförarlapp. Vet du vad en morka är? Det är avståndet mellan två sjöar i Lappmarken. Där ligga de så tätt, sjöarna, så det är mest bara morkor, alltihop, och resten är förstås sjö. Men tätt i Lappland, det är detsamma som glest i Skåne och rätt så långt emellan i Småland, skriv opp det. Så att en morka kan allt vara en bra bit, ett par tre mil eller så. Och det är inga landsvägsmil ändå, du, utan hederliga lappska näverskomil över myr och skogsbacke och fjällsluttning. Landsväg? Den slutar åtta mil ifrån där vi börja.

Om postförarlappen visste, vad en symbol är — men det behöver han inte, för han är en duktig karl och går inte med någon lärdom. Och vem vet, vad det kan bli av bror hans, som ligger i Stockholm och läser böcker? Har han inte läst ut dem snart nu när han varit där i tre år, så är han allt en bra dålig läskarl, vad gör han där hela den långa tiden? Men om postförarlappen visste vad en symbol är, så skulle han tänka att en morka, det är symbolen för livets möda, sjön för dess vila. För se rodd, det är ingenting för en postförarlapp, skulle det så blåsa småspik. Då får man i alla fall lägga av postförarväskan, som kan väga sina fyrtyo kilo ibland, och det lättar obegripligt. Men morkan — hua, det är ett knog att vada över gungande myr, när föten slinter vid vartannat steg på de hala spängerna. Uppför mariga skogsbackar och snåriga fjällsluttningar, i ettrigt solbadd, genom moln av mygg och knott och otyg. Och hela tiden med väskan som hänger där bak och tynger och håller igen. Elva mil fram och elva mil tillbaka i ur och skur, vecka efter vecka, år ut och år in — gör efter det, du.

En hel karl är postförarlappen, gott virke är det i honom. Du vill veta, hur han ser ut? Vad har du med det att göra, du är kanske inte fagrare själv? För resten kan du se efter på hans bröder, de äro sig så lika som bär, har jag sagt. Nog känner du väl till den som bor i Stockholm i alla fall, alltid ha ni väl träffats någon gång, när ni ju ändå bo neråt det hållet? Annars kan jag säga dig, att Sjularna äro folk med framgång hos jäntorna. Men särskilt var det en jänta uppe i Geikavik, en av blandras, som det sägs, far hennes var svensk och mor hennes lappska (jaja, samnen är svensk, han också, inte minst i dessa tider, kom inte och säg något annat). Det blir granna barn i sådant gifte, och om du prompt vill veta det, så hade hon korp-svart hår och bruna ekorrögon och voj, voj, så små händer och fötter. Och liten och spenslig, du, och lätt och fin som en svävande Guds ängel. Fast något helgon var hon då ingalunda, läs vidare, så får du se på.

Men till att börja med var hon fästad vid post-Sjulen. Det skedde till Mikaeli i förfjol uppe i Fatmohahde, så det var nog en riktig bortlovning ändå. Hon var hemmadotter vid den tiden, och de träffades på lördagarna, annars var Sjul borta med posten hela dagen. Det höll kärleken liksom frisk, det där, att de inte träffades för ofta. Men för glest får man inte träffas heller, då går det på tok. Och nu dog far hennes en dag, och hemma på gården voro de elaka mot flickungen, småsnåla och otäcka, varför vet inte jag. Så när det blev tiden för renskiljningen uppåt norska gränsen, gav hon sig i väg dit, för hon hade en morbror som var renlapp. Fästman han blev kvar han, och sörjde gjorde han nog, kan man tro. Men alltemellan kom det ju en brevlapp i kuvert, och på den lappen stod det: "Kära hälsningar och lev så väl jag mår bra Albertina Johansson".

Det var det enda brev postförar-Sjul hade fått i sitt liv — ack så många som han burit till andra i sin dag — och du tror väl aldrig, att han blev glad, när de kommo dalande? Men rätt nu togo de slut, tvärt slut. Och inte kom det något nytt, fastän han skrev var vecka själv, stort längre voro inte hans brev heller.

Hon hade glömt honom då? frågar du.

Nej, hur skulle hon kunna göra det, när hon såg honom livslevande framför sig varenda dag? När de träffades dagligen på rengärdet? När de växlat kyss och löfte nere vid älvselet under björkarna?

Jaså, han hade tagit sig fritt då och farit upp och hälsat på Albertina?

Nu är du dum. Det var bror hans, som var renlapp.

Och om du tror, att Albertina gick omkring med dåligt samvete däroppe, så det var därför hon inte skrev, då är du dummare än jag trott. Är det så gott, det, för en enkel halv-lapp-jänta att se något orätt i att älska sin fästmans avbild? Låt oss tänka oss ett fotografi av honom. Får hon inte kyssa och smeka det och hålla det så kärt som helst? Men med ett livslevande foto skulle hon inte få göra det? Du ska inte vara småaktig.

För resten, vad angår det någon, om hon har Sjul I eller Sjul VII, bara hon stannar inom släkten och det är bra släkt?

Hon tyckte så med, Albertina, när hon kom till Vilhelmina på hösten som husa hos bankkamrern. Där råkade hon på sin Sjul igen, precis livslevande, likadan från topp till tå. Men nu var han bodbiträde, så det var ett trappsteg högre upp, om man så betraktar saken. Vem vill inte kliva uppåt här i livet, när det bjuds? Albertina klev, och så blevo de fästfolk.

Men när lyckan är som störst, är olyckan som närmast. Kamrern dog eller banken gick omkull, jag minns inte så noga.

Albertina kom därifrån i alla fall, och nu kom hon i tjänst hos en nybyggarlapp i Lycksele, som hette Sjul. Att han hette så visste hon inte, förrän hon var framme, och inte visste hon heller, att han var bror till de andra Sjularna. Nu behövde hon inte gå och längta och sucka efter den sista Sjulen. För hon hade ju honom i gåle, som det heter, livslevande likadan från tå till topp. Och han tyckte, som sanningen var, att hon var en grann jänta, så de blevo liksom förlovade.

Nu vill jag säga dig det med detsamma, att till den Sjul som var fiskarlapp kom hon aldrig, så det är inte värt, att du sitter och väntar på det. För resten var han allaredan gift.

Men till Stockholm kom hon, du. För hur det var, så ville hon se sig om litet i världen. Fin plats fick hon, som hembiträde förstås. Men trivdes gjorde hon inte, vem kan trivas i en stad, när man har bott i en lappmark? Kanhända hade hon stannat året ut ändå, om hon inte hade träffat på . . .

Sjul, fyller du i. Jaha, du, men inte en Sjul utan två. Det var han som låg och läste böcker och så bror hans som var turistvägvisarlapp, han var nere på en kurs som Turistföreningen ordnat med.

Och då gick det liksom isär för Albertina. När hon sett bara en Sjul i taget, så tyckte hon det var som det skulle. För hur det var, så hade hon ju bara varit kär i en enda Sjul hela tiden. Så lika sig som de voro, kunde hon rakt inte se någon skillnad. Men två Sjul på en gång, precis livslevande likadana från topp till tå och från tå till topp — det var rent som ett spökeri, och spöken hade hon varit rädd för ända sedan hon var barn.

Så då vaknade samvetet bums på Albertina, och hon for hem till postförarn och gifte sig med honom.

— Sää, han tog henne ändå? Efter allt? Säger du.

Varför skulle han inte det? Man lär sig värdera kon, när bäset stått tomt. Och kärleken kan nog hålla sig frisk i årtal, om det varit något med den från början.

Och så är du väl aldrig så enfaldig, så du tror, att hon talade om det där med de andra Sjularna Hånej. Men när fästmannen ville bjuda bröderna på bröllopet, sade hon tvärt nej.

Hon ville ha ett bröllop i all stillhet, sade hon, och utan mycket folk.

Därvid blev det.

Skrömt och skrock (Forts. från sid. 14)

Sådana urväderskäringar råkade två gubbar från Källsjö en vinterkväll på Källsjöns is. Komna mitt på sjön sade den ene gubben:

— Säg du kvinnan som gick förbi oss? Hon såg konstig ut.

— Vilken kvinna, frågade den andre. Jag har inte sett någon kvinna.

Men då de vände sig om och tittade såg de ett långt, svart-klätt fruntimmer långt ute på isen. Just då kom en skjuts från andra stranden och förmodligen tyckte inte urväderskäringen om hästbjällran, ty hur det var vände hon och i samma ögonblick såg de båda gubbarna hur hon delade sig i två käringar, som svepte över isen som driven med propellar.

Den natten kom ett fruktansvärt oväder över bygden och två män och en häst blev borta i snötjockan. De hade förmodligen kört ned sig i någon vak, ty nästa vår fann man liken av de båda männen. Hästen fann man aldrig. Han hade följt med släden i djupet. Sälunda visade det sig att urväderskäringen även denna gång spått en olycka. Men de båda männen som sett skrömt klarade sig med nöd och näppe hem till de sina.

Hemslöjd

©CH

handarbete

Raggsockor och vantar

I dessa klädkortens tider får man taga vara på alla garnrester och jag håller mig därför till stickning även i detta nummer. Det är ju en fördel med sådana plagg som vantar och raggsockor att man till dem kan använda flera sorters garn till krag och skaft. Här följer sålunda några beskrivningar:

RAGGSOCKA.

Lägg upp 56, 60 eller 64 maskor, beroende på garnets och stickornas grovlek. Sticka 2 räta och 2 aviga tills skaftet är ungefär 20 cm. Därefter 5 varv med räta maskor, varefter *hällappen* stickas på följande sätt. Lägg undan en sticka och sticka ihop 2 stickor, så att man får 30 eller 32 maskor på en sticka. Sticka sedan ett varv rätt, ett varv avigt på denna (lyft kantmaskorna!) tills man har ungefär 14 kantmaskor. Då skall *hällappen* fällas. Sticka till mitten på det räta varvet samt ytterligare 3 maskor. Tag ihop 2 maskor till en med *överdragning*. Sticka en maska. Vänd. Lyft första maskan som en avig (eftersom man nu är på det aviga varvet) och sticka 7 maskor. Tag ihop 2 maskor till en med *hopstickning*. Sticka en maska. Vänd. Lyft första maskan som rät och sticka tills man har en maska kvar innan hälet, (som man fått efter första hoptagningen.) Tag ihop 2 maskor till en med *överdragning*, (alltid *överdragning* på rätsidan) sticka en maska. Vänd. Lyft första maskan som avig, sticka till 1 maska före hälet, tag ihop 2 till en med *hopstickning* (alltid *hopstickning* på avigsidan.) Sticka 1 maska. Vänd. Fortsätt så till hälen är borta. Då är det

Och det var de tacksamma för, ty det bådär sällan något gott att möta skrömt en urväderskväll.

Men det fanns även andra varelser som man själv kunde skapa. Till denna kategori hörde bäratomtarna eller bärarna. De tillverkades av sju sorters garn och en droppe lillfingerblod. Och då man droppade blodet i nystanet skulle man läsa följande: På jorden för mig skall du springa och i helvete för dig skall jag brinna. Varefter man räknade upp det bärarn skulle bära till gårds eller granngårds. Ty man kunde även sätta en bärare att dra smuts till grannas. Och i sådant fall var det sedan omöjligt hålla rent i den gården.

Dessa bärare tillverkades ännu i min barndom. I varje fall påstods det att somliga människor i min hemby hade bärare. Men det var då inte längre straffbart med denna art av svart magi. Detta var emellertid fallet i gångna tider och så sent som 1675 rannsakades i Angermanland en man för att han tillverkat bärare, enligt vad Olof Högberg upptecknat ur gamla domstolsprotokoll. Och de bärare som författaren skriver om var av särskilt kusligt slag. Deras upphovsman, Rike-Järker, hade nämligen genom signeri satt liv i sina tre dödfödda söner och förvandlat dem till bäratomtar.

På vårsidan 1675 dömdes Rike-Järker enligt tidens hårda lag av en speciell domstol att mista sin vänstra arm.

Patienternas Förening

Telefon:
23 40 10

Postgiro:
3721

Alla handarbetsgarner erhållas fördelaktigt från Otto Elmgrens A.-B. Särskilda fördelar äro: firmans enorma sortering av alla slags garner samt lägsta möjliga priser.

Otto Elmgrens AB.

L:a Nygatan 19

STOCKHOLM

ungefär 18 maskor kvar på stickan. Sticka till mitten på stickan på det räta varvet. Tag nu upp kantmaskorna på hälstickorna, som man då har 9 maskor på varje. (Se till att man får upp de innersta maskbågarna). Sticka ett varv runt. Räkna alltid varven från hälens mitt, så att hälstickorna bli första och fjärde stickan, vriststickorna andra och tredje. Nu börja *vristkilarna*. Sticka första stickan tills det är 3 maskor kvar, tag ihop 2 maskor till en med *hopstickning* och sticka den sista maskan. Sticka vriststickorna. Sticka 1 maska på fjärde stickan, tag ihop 2 maskor till en med *överdragning*, sticka stickan ut. Nästa varv stickas utan hoptagningar. Nästa varv med hoptagningar på första och fjärde stickan som förut. Fortsätt så vartannat varv tills det är 15 maskor (14 eller 16) på alla stickor. Därefter stickas bara räta varv tills man är framme där lilltån slutar.

Hoptagning efter följande schema:

m. = maska. 6 m. hp 6 m. hp i ett varv,
6 varv utan hoptagningar,
hp = hoptagning 2 till 1. 5 m. hp 5 m. hp i ett varv,
5 varv utan hoptagningar,
4 m. hp 4 m. hp i ett varv,
4 varv utan hoptagningar
o. s. v. till slut.

RAGGSOCKA UTAN HÄL.

Lägg upp 72 maskor och fördela på 4 stickor.

Kragen stickas med 2 räta och 2 aviga maskor d. v. s. resårstickning. Därefter stickas 4 räta, 4 aviga, 4 räta, 4 aviga maskor o. s. v. i 4 varv, varefter man stickar 5 räta maskor. Så återigen 4 aviga, 4 räta, 4 aviga, 4 räta maskor o. s. v. i 4 varv. När önskad längd är uppnådd, stickas 4 räta varv, varefter hoptages 2 maskor i början på varje sticka. Denna raggsocka är mycket behaglig att ha på foten och dessutom särdeles slitstark. Genom den "vridna" stickningen återtar sockan efter varje tvätt sitt ursprungliga utseende och kan sålunda slitas runtom.

TUMVANTE med 2 stickor.

Lägg upp 44 maskor och sticka 2 räta och 2 aviga i 18 varv. Därefter stickas varannat varv rät och varannat avigt tillsammans 28 varv. Sticka på det 29:e varvet tills 9 maskor återstå. Träd en garnända genom dessa, knyt ihop denna och släpp av maskorna. Lägg därpå upp 9 nya maskor och sticka 30 varv. *Hoptagning* tillgår på följande sätt:

sticka 9 maskor,
sticka ihop 2 maskor till en,
sticka 9 maskor,
tag ihop 2 till en o. s. v. varvet ut.

Nästa varv stickas 8 maskor mellan hoptagningarna. Fortsätt så med en maska mindre mellan hoptagningarna tills 8 maskor äro kvar på stickan.

Tummen. Träd in en sticka i de 9 maskorna, som äro uppträdde på garnändan. Tag upp 2 nya maskor i stickningen och 10 nya maskor i uppläggningskanten, tillsammans 21 maskor. Sticka därefter de 5 första maskorna med dubbelt garn (rätstickning hela varvet). Fortsätt sedan 20 varv, varannat rät, varannat avigt. Tag ihop på förut angivet sätt, men börja med 5 maskor mellan hoptagningarna. Från avigsidan sys sedan vanten ihop och om man vill sy några små blommor eller korsstyggn på utsidan pryder det ju upp betydligt.

Carin Kernell-Karkoff.

Några vanföreställningar (Forts. fr. sid. 10)

arbetas. Men hur finna ett lämpligt ord, som skulle kunna slå igenom och vinna burskap.

Med förkylning menar man en sjukdom ådragen genom avkylning, och drag kan väl definieras som en ensidig avkylning. Undertecknad vill ej förneka, att en avkylning kan ha en viss betydelse för en sjukdom, t. ex. en infektionssjukdoms framträdande, men säkerligen spelar den orsaken en oändligt mycket mindre roll, än allmänheten i vårt land föreställer sig. Allt skyls i tid och otid på det dunkla begreppet förkylning, vilket många gånger till den sjukas skada kommer att dölja och fördröja diagnosen av en kanske allvarlig infektion, som t. ex. lungtuberkulos.

Från polarexpeditioner veta vi, att förkylning är ovanlig i det kalla polarklimatet, men uppträda förkylningsepidemier gärna i polartrakterna, när båtar anlända från hemlandet. Polarluften är ren från smittämnen och den förkylningsepidemi som uppträder, när en båt anländer från hemlandet, är i själva verket beroende på en importerad smitta.

Vår kropp bör kunna tåla avsevärda temperaturskillnader. Det gör den också, om den i någon grad är tillvänjd och härdad. Vår hud och våra slemhinnor äro i första hand de organ, som böra tillvänjas och härdas, så att de reagera naturligt vid avkylning och uppvärmning. Avkylning och uppvärmning genom luft och vatten äro jämte rörelse och motion våra bästa medel för härdning. I vårt dagliga liv böra vi utsätta oss för olika lufttemperaturer och välja en "livstemperatur" i vår bostad, som icke är för låg eller för hög. I våra moderna boningshus torde nu för tiden temperaturen i regel vara för hög vid och över + 20°. När folkhushållningskommissionen förra vintern ur bränslesparingssynpunkt rekommenderade en bostadstemperatur av omkring + 18° i våra bostadsrum, så var det rådet säkerligen berättigat icke blott ur bränslesparingssynpunkt utan även och mycket viktigare ur hälsosynpunkt.

I Lærebok i Hygien av den nu döde, kände och erkände hygienikern professor Carl Schiøtz i Oslo säges t. ex. rent ut, att temperaturen i en skolsal "skal holdes mellem + 16° og + 19°". Professor Schiøtz omnämner undersökningar från U. S. A. som visa, att sjuklighet i s. k. förkylningssjukdomar bland skolbarn är större i skolor där temperaturen i skolsalarna håller över + 20° än under + 20°.

Ordet förkylning borde arbetas bort ur folks medvetande. I stället borde ordet nedsmittning eller kanske

något annat lämpligt ord inarbetas. Folk skulle lära sig att förstå, att nedsmittning är den vanligaste orsaken till en massa sjukdomar och icke förkylning och att härdning är ett naturligt och viktigt medel mot många sjukdomar, som nu kallas förkylning.

Jag har framfört några synpunkter på vad jag kallat några vanföreställningar. Jag har i mitt arbete ideligen funnit, att dessa alldagliga frågor behöva klarläggas och dryftas. Det finns en gyllene måtta, som speciellt för sjuka bör vara normgivande. Därmed vill jag ej säga, att jag i alla livets förhållanden vill rekommendera den gyllene måttan.

Stenflisan från Patmos. (Forts. fr. sid. 12)

och torka er, signor. Det är belagt med straff att bada i hamnen, signor. Men i ert fall — — tack, signor tusen tack. — — —

Jag hade lagt en genomvåt femlire på bordet. I nästa ögonblick var jag utom dörren. Jag sprang mot kajerna igen, mot båten, mot friheten — — — Den här gången skulle de inte fånga mig.

*

Jag led fruktansvärda kval. Hela min kropp värkte. Jag genomförs av smärtrysningar. Något starkt svedde min gom. Jag hostade, nös och spottade. Slog upp ögonen och fick syn på ett otal polisuniformer. Jaså, tänkte jag, de tog mig till sist, jaså — — —

— Nu kommer han till sig, sade någon.

Och en röst dånade i mitt öra:

— Drick det här, signor! Vet ni att ni höll på att drunkna? Nej, det vet ni inte. Välkommen tillbaka till livet i alla fall, signor! Ni har yrat fruktansvärt innan ni behagade vakna till. Hade simmat från Sverige till Patmos, ha, ha. Hade raserat hela Uppenbarelseberget, påstod ni. Men det står kvar, det kan vi garantera. — Vad som hänt? Ja, det kunde ni inte gissa om ni så blev hundra år, signor. Jo, en getabock som är ilsken på främlingar gav er en sittopp så ni dråsade i hamnen. I förbifarten slog ni huvudet i en pollare. Ni sjönk som en sten, signor, men våra raska mennar här drog upp er — — —

— Men cellen, gallret menar jag — — — jag rymde ju från polisen.

— Ta en klunk till av det här vinet så blir ni klar i knoppen, signor. Ni har inte rymt från polisen. Ni är hos polisen nu. Om några minuter kommer en åsnadroska. Då kan ni åka ner — — —

Det enda jag har att hålla mig till i hela historien är faktiska stenflisan från Patmos.

HEMMETS JOURNAL

populär, intressant
omväxlande

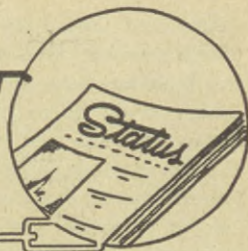
MONARK Cyklar

Det lönar sig att göra inköp hos

Firma Velociped & Sport
Brynäsgratan 10, Gävle
Telefon 8 37

PATIENTERNAS SPALT

Kolmårdspyttipanna

Rubriken rymmer en hel del. Den betecknar inte blott en med vissa mellanrum återkommande frukosträtt. Den är också namnet på vår första sanatorierevy av inhemskt märke, som hade premiär i november i fjol. För det tredje får den utgöra samlingsram för denna minneuppfärskning av vad inom vårt sanatoriesamhälle under de senaste tre månaderna hänt haver.

Den allt överskuggande händelsen under november var alltså kabarén "Kolmårdspyttipanna", oansvarigt hopstuvad av för Status läsare välkända signaturen "Klöverknekt" och under-tecknad problemmagister. Min av naturen starkt utpräglade blygsamhet hindrar mig givetvis från att avge ett rättvist värde-omdöme om tillställningen. En mindre blygsam individ skulle emellertid inte tvekat att beteckna kvällen som en absolut succés. Rekordpubliken njöt av den verkligt förstklassiga 6-mannaorkesterns (från Norrköping) prestationer, var kamratligt överseende med den förbluffande ringa premiärnervositeten, svettades som vanligt vid högtidliga tillfällen och skrattade uppsluppet gott åt anrättningen. Av de glada minerna att döma var kosten tydligen inte alldeles fri från vita miner. Ingen lär heller ha mått illa av de ilagda kryddorna. Bland sköterskor och läkare intog d:r Bergstrand med fru hedersplatserna, som efter gammal sed av någon dunkel anledning blivit förlagda till den dragiga dörröppningen längst ner i matsalen. Kanske rentav med tanke på att erbjuda en snar reträtt?! Alltnog sutto samtliga hedersgäster kvar tiden ut och anförde applåderna med gott humör. En hel del "klöverblommor" funno efter sista ridåfallet vägen över rampen — t. o. m. i form av nejlikor.

Tydligt blev "Kolmårdspyttipannan" ett gott bevis på vart sanatoriepatienters självverksamhet under gott samarbete kan föra. Samtliga medverkande grepo sig med energi och verklig glädje verket an. Skulle någon särskild framhållas, vore det arbetsmyran och humoristen Nordmark (även kallad Sydsjö), som ledde de tekniska anordningarna, samtidigt som han agerade pajas och avslöjade sig som en god kuplettsångare.

Under början av december hade Kolmårdssanatoriet internationellt välkänt storfrämmande. Pianisten W. Witkowsky förde genom sina virtuosa tongångar en stor och tacksam lyssnarskara till musikens högre sfärer — oändligt ovanom revy-stadiet. Och för att vi oskolade genomsnittsooner och -döttrar inte skulle känna oss alltför bortkomna, introducerade oss d:r Bergstrand i väl valda ordalag. Skulle trots detta en och annan bland publiken känt sig uppe i alltför svindlande rymder, kan detta alltså vare sig lastas musiker eller konferencier.

Sen har det varit jul igen. En helg som vid ett sanatorium dock inte räcker till påska. Inte ens till tjugondag-Knut. Hos oss tog den slut trettondagen omkring kl. 20,58. Då plockade nämligen Immanuelkyrkans sångkör och musikanter ihop sina noter, efter att tillsammans med syster Signes flickaktiga stjärngossar ha berett patienterna en verklig högtidsstund "en lycklig förening av konsert och andaktsstund" — för att citera vår överläkares tackord. Men innan julen slutade, måste den ha börjat. Detta skedde förberedelsevis den 13 december ge-

nom Luciornas försorg och definitivt på julaftonsmorgonen, då god-julönskningarna växades mellan personal och patienter, också detta till morgonkaffe med dopp. En ansenlig del av kolmårdsskogen hade då flyttats inomhus för att som julgranar och girlander symbolisera helgen. Levande ljus saknades inte heller, och så vidtog en följd av högtidsdagar, bl. a. kännetecknade av god och riklig julmat, kärkomna besök, otaliga julhälsningar och en mångfald präktiga och välmenta julgåvor. En särskild honnör är julklappskommittén värd för sitt nitiska förmedlande av allmänhetens ovanligt rika julklappar. Jul- och nyårsafton höllos sedvanliga andaktsstunder i matsalen. Sanatoriepredikanten tecknade tidens mörker, och d:r Bergstrand antog optimistens roll i sina hoppfulla anföranden. Enligt gammal god tradition förhöjde också fru Dagny Sörme stämningen med de vackra julsångerna. En av helgdagarna gav fru Lisbeth Granander en uppskattad konsert. Till helgens angenäma minnen hör också en genomtrevlig konsert av Tuppens blåsorkester.

Som ett underhållande mellanspel mellan höst- och vårterminerna anordnade de fem studiecirkelarna en julfest den 3 januari. "Revyorkestern", vars officiella namn lär vara "Harrys orkester", bjöd oss därvid åter på ett förnämligt musikprogram, hummor hade sparat levande ljus och pepparkakor som extra finesser vid eftermiddagskaffet, och den tredje huvudpunkten på programmet var en frågetävling mellan tremannalag från de olika studiegrupperna. Matematikcirkeln visade sig härvid veta mest. Den hemförde en överlägsen seger genom att bärga 14 av 18 möjliga poäng. För övrigt gick det nog lite knaggligt i den akustiskt svårhanterliga lokalen.

Återstår endast "månadens vits" (sviter efter kabaréfebern!): "Fiffiga Frille" kommer på besök och träffar sin f. d. salskamrat, "Genomskinliga Georg". Frille verkar intresserad och säger:

- Hur har du det nu för tiden, gamle Göje?
- Jo tack, det är med mig som med potatisen här på sanatoriet.
- Hur så???
- Jo, jag blir allt sämre och sämre.
- — —
- En bättre fortsättning önskas läsekretsen!

—rud.

Från Garphyttan

Här på Garphyttan spars det ingen möda, från ledningens och personalens sida, för att också vi skall få en jul, så god som någon annan.

Redan dagen före julafton bars det in en julgran på varje sal och varje bord försågs med granna jullöpare och det dröjde inte länge förrän man ryckts med av den allmänna julbrådskan. Och rätt vad det är så är man själv i full fart med att hjälpa till att kläda julgranen. Och har man börjat med det så har man faktiskt inte tid att tänka så mycket på sig själv.

En som aldrig varit på ett sjukhus en julhelg tidigare blir

slagen med häpnad över alla anordningar, som göras för patienternas trevnad. Och den förhärskande känslan är till slut en stor tacksamhet för allt som göres för oss.

Så kom då själva julaften, och ronden den dagen emotsågs nog av de flesta med en viss spänning. Då bestämdes nämligen vilka, som skulle få gå upp i matsalen för att "doppa i grytan". Och det var en stor del som fick vara med om den sensationen. För en sensation var det verkligen, varken mer eller mindre! Den som legat till sängs i flera månader och intagit alla sina måltider där, känner sig faktiskt som en annan människa av att åter få sitta vid ett bord och äta. Aptiten var de heller inget fel på, så det var inte småsmulor av korb, sylta och "dopp" som konsumerades. Men trots kristid och ransonering fick alla äta så mycket de orkade, och lite till.

Senare på eftermiddagen när vi fått vila oss under "tystan", samlades vi åter i matsalen för julklappsutdelning. Samtidigt serverades, nötter, russin och andra julgotter. När alla julklapparna utdelats och ingen orkade äta mera godsaker, höll doktor Klein ett tal vari hon bl. a. framhöll, att det fanns många ute i världen denna helg, som hade det svårt och att det är mycket vi här i Sverige ha att vara tacksamma för.

Snart klingade de gamla kära ringdanserna i vår präktiga matsal och "juldansen" tog vid. Det var visserligen en hel del som inte orkade vara med i dansens virvlar, men det var ändå roligt att se och höra på.

Till slut framförde en patient vårt tack till läkare, systrar och personal med en dikt av vår ordförande, och undertecknad och som började så här:

"I långa tider här vi gå,
för att vår hälsa återfå.
Vi ynkas ofta utav dem
som ej ha sett vårt "andra hem".
Och dagar komma, dagar går
de blir till månader och år.
Det bliver vinter, vår och höst,
sen blir det jul det är en tröst.
Då göres allt vad göras kan
för att vår jul skall bli så grann.
Och "Garpis" hela personal
de fejar, kläder varje sal.
Trots bistra tider ha vi mat
gröt och lutfisk, korb på fat.
Vi äter, språkar, har det gott,
Vi tackar varmt för allt vi fått".

Ja, det var alltså vår julaften här på Garphyttan, och nu återstår oss bara att tillönska alla våra kamrater ute i landet, en god fortsättning på det nya året. Och hoppas att det skall bjuda på många glada överraskningar.

W. W—n.

Lötrapsodi

Julen varar intill påska, sjunga vi i julvisan. Men när börjar den då? Är man skåning kommer "lilla julaften" med gåsen på Mårtens-afton. I de här trakterna har Lucias dag blivit kallad "lilla julaften". När Lucia — vår älskliga elev, syster Ruth — uppvaktad av tärnor kom och bjöd oss kaffe före den dagen hade systrarna satt igång med ljusstöpning, och därmed lämna vi frågan om julens början. Efter Lucia tog julbestyren fart med girland- och kransbindning m. m. och fortsatte fram till "dan-före doppelredan", då de kvarvarande på kvällen vid en kopp kaffe vilade från sina verk.

Men innan vi kommit så långt hade vi haft revanschmatch

mellan avdelningarnas frågetävlingsslag. Första avdelningens lagledare var kaxig värre vid lagpresentationen, men om han anat slutresultatet hade orden säkert blivit blygsammare. Efter en svag inledning morskade lagmedlemmarna upp sig, och striden mellan första och tredje blev hård. Tredje fick emellertid sin revansch, och därmed var jämnvikten återställd. Den här gången grinade oturen mot andras "gummor", men de komma säkert igen. Det slutliga avgörandet faller vid ett nytt möte, då lagen få besvara frågor framställda av överläkaren.

Julen på sanatoriet firades traditionsenligt med ett julbord där det inte märktes mycket av ransoneringsbestämmelser. Vid julbönen föreläste överläkaren, dr Carl Löwenhjelms, julevangeliet. På kvällen samlades man i ett dagrum där julkorgar delades ut. Och glöggen hjälpte till att öka trivsamtalen fastän dess styrka inte var större än att den någon dag senare omdiktats till saftkräm. Resultatet av Julkommitténs arbete visade sig vid julklappsutdelningen. Största uppskattningen rönte förstas kuvertet med prasslande sedlar, och kommittén har heder av sitt arbete och tacksamheten mot folket i våra bygder är stor. På juldagsmorgonen hölls julotta av domkyrkokomminister Gösta Lundström.

De som firat julen hos anhöriga mötte vid återkomsten sanatoriet i julens tecken. Där vi till vardags voro vana att se stolar och bord äkte tomtar skidor över fält och utför backar av bomullssnö. På ett annat ställe illustrerades julevangeliet med krubba, herdar och de vise männen mitt i ett stycke österländsk natur. I ett dagrum hängde den fem meter långa bonaden med motiv från olika idrotter i vinterlandskapet.

Nyårsafton samlades vi i tredje avdelningens korridor där scenen placerats. En tablå, som symboliserade gamla och nya året, fägnade ögat och ordföranden läste en egen dikt. Med tal och blomster avtackades läkare och övrig personal, och deras talan fördes av överläkaren. Vi hade förlängd tid, vilken fördes med kaffedrickning, "snotting" m. fl. lämpliga lekar. Därmed var det officiella nyårsfirandet avslutat.

"Tjugondag-Knut kör julen ut", men ombyte förnöjer och i år fick Hugo-dagen vikariera. Som festsal användes andra avdelningens korridor, och där bänkade sig personalen, som var särskilt inbjuden, och patienterna. Nästa år skola vi inte glömma att bjuda landstingets ledning och ta tillfället i akt och försöka övertyga dem om det stora behovet av en samlingsal. Brinkska kapellet och Johanneskyrkans kör från Eskilstuna förhöjde stämningen och vidare upplästes en del patienters mer eller mindre uddiga julrim. Men granen skulle dansas ut också, och det blev verkligen gjort med kläm. Där var jänta och jag på lantavägen, och flickor och gossar gingo i gröna lunden och lovade bort hjärtan och knöto förtroliga band, som blott svärmödrar och präster kunna lossa. Glädjen stod högt i tak, och som avslutning hurrades granen ut alldeles som på vår barnoms julgransplundringar.

Julgrannlåten är nedtagen och helgen slut. Studiecirkeln har återupptagit arbetet, och första biografforeställningen hade gått av stapeln. Dagarna bli längre och längre. Vi gå mot våren.

T.

Läkerol

Den
gör
Er
gott!

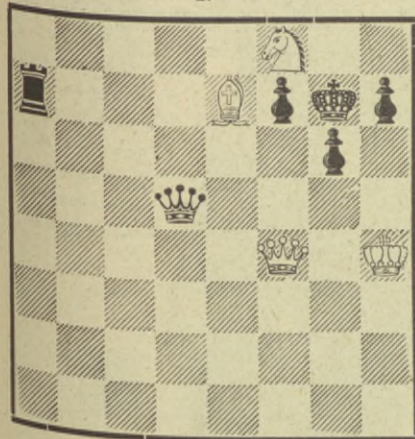
Schackspalten

Red. av E. Lundin

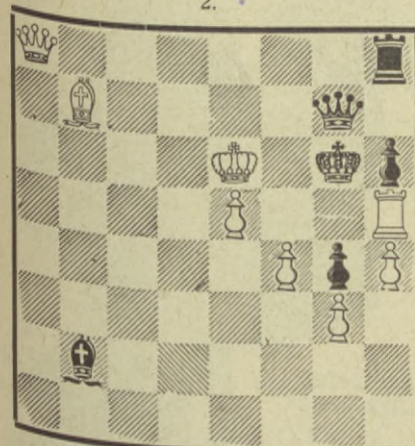
VIT DRAR OCH VINNER.

I båda uppgifter forcerar vit matt i några drag.

1.

2.

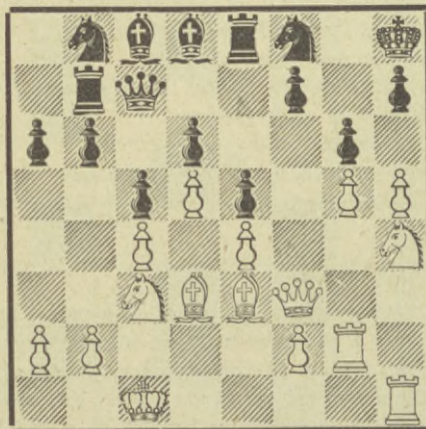
Det brakar redan löst! Världsmästaren genomför det följande kungsangreppet med järnhård konsekvens.

9. — —	c7—c5
10. Th1—g1	a7—a6
11. g4—g5	Sf6—d7
12. h3—h4	Sd7—f8
13. h4—h5	b7—b6
14. Sf3—h4	g7—g6

Tvunget. På f6 följer 15. g6, h6.
16. Dd2 jämte avgörande löparoffer på h6.

15. Dd1—f3	Ta8—a7
16. 0—0—0	Dd8—c7
17. Lf1—d3	Le7—d8
18. Tg1—g2	Kg8—h8
19. Td1—h1	Ta7—b7

Ställning efter 19. —, Ta7—b7.

20. Sh4—f5!

Avgörande. Springaren måste slås, då annars följer Sh6—g4—f6.

20. — —	g6×f5
21. e4×f5	e5—e4

För att få en springare till e5. Partiet kan emellertid inte räddas.

22. Sc3×e4	Sb8—d7
23. Le3—d2!	f7—f6
24. Ld2—c3	Dc7—f7

Om S×f3 så matt i två drag.

26. Th1—g1!	h7—h6

På 26. —, S×f3 följer 27 Tg8† jämte matt.

27. Lc3×e5	Te8×e5
28. Tg2—g7	Df7×g7
29. f6×g7	Ta7×g7
30. Tg1×g7	Kh8×g7
31. f5—f6†	Uppgivet.

FRAN MÜNCHEN-TURNERINGEN.

Två extrapris voro uppsatta som belöning för vackraste partier i turneringen. Segraren av nedanstående parti erhöll det ena priset.

Indiskt parti.

Leepin	Mross
1. c2—c4	Sg8—f6
2. Sb1—c3	b7—b6

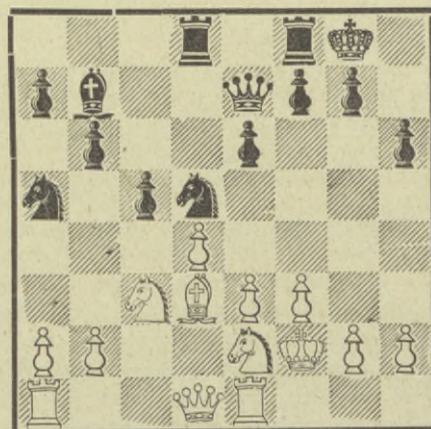
Mindre att rekommendera, då det tillåter vit att bygga upp ett starkt centrum.

3. d2—d4	e7—e6
4. f2—f3	

Svagt. Riktigt vore 4. e4 åtföljt av f3.

4. — —	d7—d5
5. Lc1—g5	Lf8—e7
6. e2—e3	h7—h6
7. Lg5—h4	0—0
8. Dd1—b3	Lc8—b7
9. Lf1—d3	Sb8—c6
10. c4×d5	Sc6—a5
11. Db3—d1	Sf6×d5
12. Lh4×e7	Dd8×e7
13. Ke1—f2	Ta8—d8
14. Sg1—e2	c7—c5
15. Th1—e1	

Vit har räknat med den följande ofervändningen men ej beaktat styrkan av svarts 14:e drag.

Matt eller damförlust!

Ställning efter 15. Th1—e1.

15. — —	Sd5×e3!
16. Kf2×e3	c5×d4†
17. Se2×d4	Td8×d4!
18. Ld3—h7†	Kg8×h7
19. Dd1×d4	Tf8—d8
- Uppgivet.

Turneringens kortaste parti.

Sicilianskt parti.

Kieninger	Mross.
1. e2—e4	c7—c5
2. Sg1—f3	d7—d6
3. d2—d4	c5×d4
4. Sf3×d4	Sg8—f6
5. Sb1—c3	a7—a6
6. g2—g3	b7—b5
7. Lf1—g2	Lc8—b7
8. 0—0	Sb8—d7
9. Tf1—e1	e7—e6?
10. e4—e5!	Lb7×g2
11. e5×f6	Lg2—b7
12. f6×g7	Lf8×g7
13. Sd4—f5	Lg7—f8
14. Te1×e6†!	Uppgivet.
- Ett vackert miniatyrparti.

ALJECHIN FAR ÅTER SKÖNHETSPRIS.

Vid en under oktober i Krakau spelad turnering tilldelades världsmästaren förstas skönhetspris för följande parti.

Dambondospel.

Aljechin.

1. d2—d4
2. c2—c4
3. Sb1—c3
4. Sg1—f3

Slutspelet efter 4. d×e5 och D×d8 ger vit ingen fördel.

4. — —

Svart vill ha spänningen i centrum upphävd, men manövern är tidsödande.

Bättre 4. —, Sbd7.

5. d4—d5
6. e2—e4
7. h2—h3
8. Lc1—e3
9. g2—g4

Kieninger.

Sg8—f6
d7—d6
e7—e5

Sb8—c6

Sc6—b8

Lf8—e7

0—0

Tf8—e8

G och ANNAT

Livets fataliteter.

Det hände nyligen på ett kontor i Stockholm att chefen — vi kan kalla honom Lundbom, skriver en sign. i St. T. — som var mycket mån om sina underlydandes punktlighet, beslöt ta i med hårdhandskarna mot en del trötta herrar som inte orkade komma i tid. Han gick därför in på hr P:s rum för att se om denne var kommen på slaget 9. Nej, hr P. var inte kommen. Fem minuter senare gick chefen in igen med samma resultat. Han upprepade sitt besök var femte minut men när en halvtimme gått blev han förtörnad och skrev på en lapp, som han lade på bordet:

— Jag har varit här kl. 9, jag har varit här kl. 9,05, jag har varit här kl. 9,10, kl. 9,15, kl. 9,20, 9,25 och 9,30 utan resultat. Det är skandalöst!

Lundbom.

Därefter gick Lundbom ut och åt frukost. När han kom tillbaka till sitt kontor efter någon timma tyckte han sig märka en illa dold munterhet bland personalen. Han märkte att ett par av de unga kvinnliga kontoristerna smusslade med en lapp. Han gick fram till dem och ryckte till sig lappen. Det visade sig vara samma lapp som han lagt på hr P:s skrivbord. Upprörd frågade han var flickan fått tag i den.

— Den satt på dörren där borta, stammade en av flickorna och pekade på dörren till ett mycket litet rum, varifrån ännu ett svagt vattenbrus kunde höras.

Hr P. är numera arbetslös.

— Vad är det om . . .

På en landsväg utanför en engelsk stad kom en bil rusande med en ursinrig hastighet, som vida översteg den i lagen tillåtna. Plötsligt sprang en polisman fram och höjde handen för att förmå bilisten att stanna.

Bilföraren, som mycket väl visste att han hade överträtt lagen, hejdade sin bil och frågade i vredgad ton:

— Vad är det om?

— Jo, började polismannen långsamt jag måste . . .

— Hör nu, konstapeln, avbröt bilisten honom, tag det här och bråka inte!

Därmed räckte han polismannen en ganska försvarlig sedel.

Polismannen tvekade ett ögonblick.

Men bilisten avgjorde saken genom att hastigt sätta sin bil i full fart och åka därifrån.

Några sekunder senare törnade bilen emot ett kullfallet träd, som låg tvärs över vägen, och när föraren efter tio minuter återfick medvetandet, hördes han mumla för sig själv, medan man för band hans avbrutna armar och ben:

— Jag undrar, om det var det, som den där polismannen ville säga mig?

Självelbelätne f. d. nalensnadjaren dansar på exercisskolan med en ung lotta. Inleder konversation:

Säj, har ni dansat med någon som dansar så uselt som jag?

Dödstyst.

Varför svarar ni inte, sköna dam?

— Jag bara letar i minnet.

Besynnerligt.

Gamle lektor X, som tillbringar sitt otium i närheten av viss militärförläggning, tog sig här om dagen en morgontidig promenad på kända vägar. Vid bron över älven stoppades han av en energisk post, som meddelade, att lektorn inte fick passera, därför att bron var sprängd. I tanke att han räkat ut för någon, som såg i syne, vände han sig till en annan krigare, som låg och rökte pipa vid vägkanten:

— Kan min herre säga mig, sade lektorn på sin mest välsvavade skolsvenska, varför jag inte får passera bron?

— Jag kan inte säga något alls, kom det från piprökaren, för jag har varit död sen i morse kl. halv sex.

Då gick lektor X hem.

Lilla Kalle, som ännu inte kan tala riktigt rent, blir för första gången i sitt liv skickad ensam till handelsboden för att handla. Han skall köpa en dricka och en sill. Kalle kommer fram till farbron i affären och säger:

— Jag skulle ha en djicka.

Expediten ställer upp en dricka på disken.

— Och en till, säger Kalle.

Expediten ställer upp ännu en dricka på disken.

— En till ska ja ha! säger Kalle.

Expediten ställer upp en tredje dricka på disken.

MALCUS

Spiralborr och verktyg

av svenskt kvalitetsstål tillfredsställa de högsta anspråk på skärhastighet, precision och hållbarhet. Stort lager av alla förekommande dimensioner och typer.

A.-B. MALCUS HOLMQUIST - HALMSTAD

Då blir Kalle förbittrad och skriker:
— Ja ska ha en till med jumpa och huvud på!!

Ur Söndagsnisse-Strix:

En cigarraffär i Stockholms periferi. En söt, ung dam kom in i affären och sade:

— Jag ska be att få Klatsch. Den något döva cigarrhandlaren:

— Vad önskade damen?

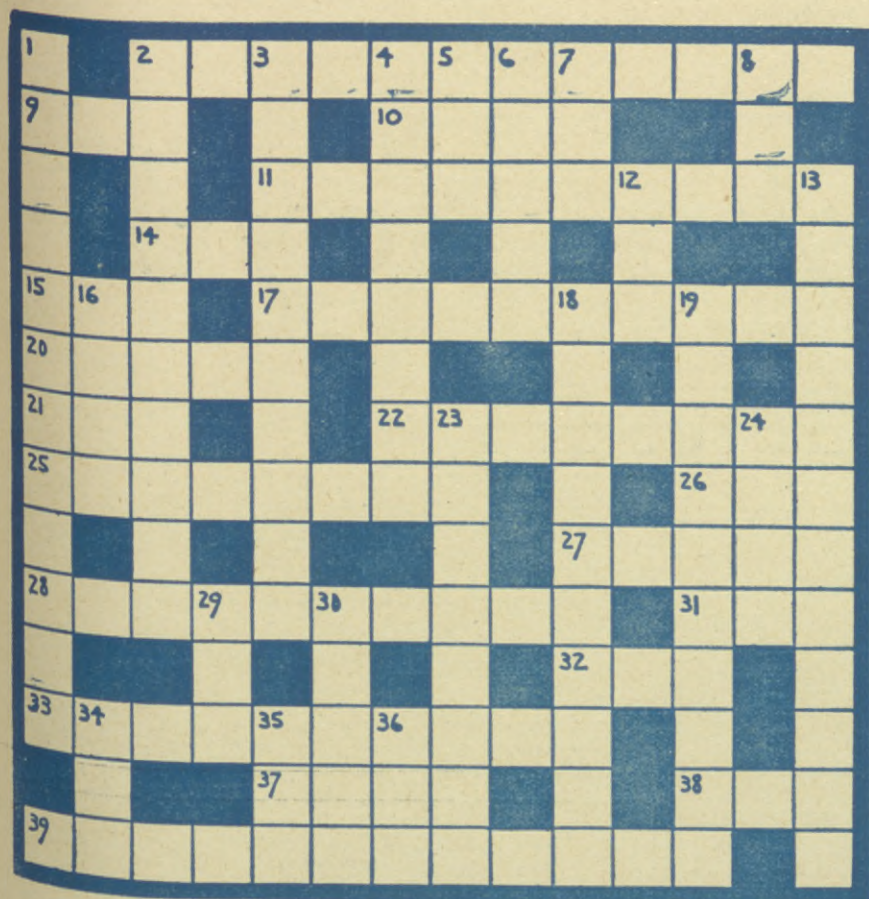
Den söta, unga damen skriver:

— Jag vill ha Klatsch.

Men så rodnade hon plötsligt och tillade:

— Jag menar naturligtvis Bercos tidning.

KORSORD NR 2

Vågräta ord:

2. Där världens äldsta tidskrifter finnas. (12)
9. Det rullar. (3)
10. Gröna ön. (4)
11. En tillvaro i sus och dus. (10)
14. Kallar Freud det undermedvetna. (3)
15. Har man läst i för formens skull. (3)
17. En som är specialist på att stryka. (10)
20. Hus vid hus. (5)
21. Topp tunnor rasande. (3)
22. Fjorton års pojke. (8)
25. Härja. (8)
26. Det är en sak som slår. (3)
27. En knöl på låg nivå. (5)
28. Gå detektiver omkring med. (10)
31. Det är att hungra psykiskt. (3)
32. Portugisisk koloni. (3)
33. En mindre kvantitet petroleum. (10)
37. Bättre engelsk dam. (4)
38. Kan vara stympad. (3)
39. Hem i bohemkrets. (12)

Lodräta ord:

1. I Värmlands och Västmanlands skogar, i hyttor och skvaltor och logar de malde sin malm och sin mat. (12)

2. Solen steker på Picadilly Circus. (10)
3. Giraffen är inte ett sådant djur. (10)
4. Läkarlapp och kronometer, och vad mottagning stundom heter. (8)
5. Golf. (3)
6. Hem för en vippstjärt. (5)
7. Kan Linné få heta. (3)
8. Där Wilhelm Tell lär ha haft sitt tjäll. (3)
12. Vive le — ! (3)
13. Där "en greve liksom en arm poet behandlas helt efter sitt paket". (12) (Nils Ferlin).
16. För tanks högst olämplig terräng. (4)
18. Bettlare i ordväxling. (10)
19. Rinner upp i en spjuvers huvud. (10)
23. Är den som inte böjer sitt huvud för vem det vara må. (8)
24. Helles oder dunkles. (4)
29. Vad är kimrök? (3)
30. "När guldet i kistan klingar, sig själen ur skärselden svingar." (5)
34. Högst i ett hus med många nummer. (3)
35. En ö med nazistpropaganda. (3)
36. Dam i likvidation. (3)

Lösningar

till korsord 2 skall vara oss tillhands senast den 20 mars. Insändaren av den först öppnade rätta lösningen belönas som vanligt med en femma. Lösning 1 aprilnumret.

Lösning till "Julkorsordet 1941".

VÅGRÄTT: 1. Besk. 4. Sed. 7. Otid 10. Prinsessa. 11. Ofri. 13. Örn. 14. Trop 16. Trist. 17. Attrapp 19 Julhause 21. Tre. 23. Adua. 24. Gran. 25. Kvt. 26. Östeuropa. 28. Granris. 31. Stjäl. 34. Akut. 35. Not. 37. Rusa. 38. Lockrutin. 39. Tran. 40. Agg. 41. Mink.

LODRÄTT: 1. Blot. 2. Spri. 3. Krischa. 4. Snö. 5. Esra. 6. Dentister. 7. Ostra. 8. Tara. 9. Dopp. 12. Freudverk. 15. Operapiäs. 18. Julskinka. 19. Jak. 20. Lut. 21. Tro. 22. Ena. 24. Grötrim. 27. Anton. 28. Galt. 29. Aula. 30. Sorg. 32. Juni. 33. Lack. 36. Tug.

Den först öppnade rätta lösningen hade insänts av Anna Broman, Långgatan 32, Bollnäs, som alltså får första pris, 15 kr. Andra pristagare blev fru Märtha Sahlfors, Odalgatan 23 a, Norrköping, och tredje pristagare fru Götha Hennings, Östgötagatan 89 III, Sthlm, vilka erhålla 10 resp. 5 kr. Prissummorna översändas per post.

GRANNLÄNDERNA

Föll i kampen mot tuberkulosen. En läkare vid S:t Elisabeths Hospital i Holbæk, Danmark, Erik Bønsdorff, har avlidit i tuberkulos, 36 år gammal. De avlidne har under de senaste fem åren ägnat sig åt tuberkulosforskningar och därunder ådragit sig sjukdomen. Han fortsatte dock med stor viljestyrka sitt arbete och har skrivit flera avhandlingar om tuberkulosen, bl. a. i utländska tuberkulostidskrifter.

KALMAR

RING UPP oss eller gör oss ett besök, då Ni är köpare av FRÖ eller UTSÄDESPANNMÅL. Vi erbjuder Eder fullständig sortering av utsädesvaror i förstklassiga kvaliteter och till konkurrenskraftiga priser.

Aktiebolaget Kalmar Frökontor

(Landets äldsta och länets enda specialaffär i utsädesbranschen).

Tel. 175.

Tel. 405.

VÄSTERAS

Nya KEMISKA TVÄTTEN

(Gamla mejerigården)

Sturegatan 11 VÄSTERAS Tel. 25 20

Mottager kostymer och kappor till tvätt och pressning.

REKOMMENDERAS

Svenska Lloyd

Göteborg

God "KILOMETER-EKONOMI"
är årets paroll vid cykelköp!

MIL EFTER MIL EFTER MIL EFTER
HERMES
går längre än de flesta

A/B NYMANS VERKSTÄDER, UPPSALA

Närre Europas största och ledande velocipedfabrik

Finns det

något ombud för "STATUS" på Eder ort?

Om inte — insänd omedelbart nedanstående kupong och
begär kommissionärvillkor. Vår adress är:

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Kocksgatan 15 — STOCKHOLM — Tel. 41 39 99

Undertecknad anmäler sig som kommissionär och be-
gär kommissionärvillkor.

Namn: .....

Adress: .....

Postanstalt: .....

(Obs! Endast ordentliga och vederhäftiga försäljare göra sig besvär.)